

Granskningsutlåtande

Detaljplan för Stallmästaregården m.m. inom stadsdelen Haga, november 2021

Innehåll

- 1. Bakgrund (s. 1)**
- 2. Sammanfattning (s. 2)**
- 3. Yttranden (s. 7)**
 - Remissinstanser och andra organisationer (s. 7)
 - Remissinstanser som inte har någon erinran mot planen (s. 20)
 - Remissinstanser som inte har svarat på remissen (s. 20)
 - Sakägare och boende enligt fastighetsförteckningen (s. 20)
 - Övriga/privatpersoner (s. 20)
- 4. Samlade kommentarer till övriga/privatpersoner (s. 33)**
 - Överensstämmelse med lagar och riktlinjer (s. 33)
 - Utformning (s.34)
 - Påverkan på gång- och cykelvägen invid Värtabanan (s. 35)
 - Tillgänglighet till Nationalstadsparken i övrigt (s. 36)
- 5. Förändringar efter granskningen (s. 38)**
- 6. Synpunkter som inte har tillgodosetts (s. 39)**

1. Bakgrund

Byggnadsnämnden beslutade den 10 mars 2021, § 17, att granskning skulle ske för rubricerad detaljplan med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Planens syfte är att, med hänsyn till platsens natur- och kulturmiljövärden, möjliggöra uppförandet av en ny byggnad för hotell och konferens inom Stallmästaregården. Genom tillskapandet av konferenslokaler och fler hotellrum, samt genom en bättre varu- och avfallshantering, ges förutsättningar för fortsatt och utvecklad värdshusverksamhet. Planen ska också säkerställa allmänhetens tillgång till området även fortsättningsvis.

Länsstyrelsen och andra remissinstanser, sakägare och allmänhet har inbjudits att lämna synpunkter på planförslaget. En kungörelse publicerades den 17 mars i Dagens Nyheter och i Svenska Dagbladet. Annons har införts i lokaltidningen Mitt i Solna. Handlingarna har visats i Solna stadshus under tiden 17 mars – 16 april 2021. Handlingar och utredningar har även funnits tillgängliga på stadens webbplats med adress solna.se/stallmastaregarden

2. Sammanfattning

Här följer en kort sammanfattning av inkomna yttranden. Yttrandena återfinns även under rubrik ”3. Yttranden”. För ökad läsbarhet har de vid behov kortats ned. Alla yttranden finns oavkortade att ta del av på miljö- och byggnadsförvaltningen.

Yttranden i korthet

Länsstyrelsen har inga synpunkter på förslaget.

Lantmäteriet anser att exploateringsavtalets innehåll ska anges tydligare i planbeskrivningen. Vidare bör eventuell rätt till ersättning som en fastighetsägare kan ha när kommunen inför skyddsbestämmelser i detaljplanen redovisas tydligare.

***Kommentar:** Exploateringsavtalets innehåll förtydligas i planbeskrivningen. Någon rätt till ersättning på grund av skyddsbestämmelser är inte aktuell i detta fall, vilket tydliggörs i planbeskrivningen.*

Stockholms stad bedömer att planområdet inte berörs av farligt gods på väg såsom nämns i handlingarna, vilket innebär att vissa skyddsbestämmelser ej är nödvändiga. Stockholms stad anser att planhandlingarna bör uppdateras avseende riskfrågorna. I övrigt har Stockholms stad inget att anmärka på förslaget då den mellankommunala samordningen fungerat bra.

***Kommentar:** Riskutredning och planhandlingar revideras enligt ovan. Solna stad instämmer i att den mellankommunala samordningen fungerat bra.*

Trafikverket bedömer att den nya byggnaden kan uppföras utifrån risksynpunkt. Ett bevakningsavtal ska tecknas inför genomförandet för att säkerställa att Värtabanan inte påverkas negativt.

***Kommentar:** Bevakningsavtal ska tecknas inför genomförandet.*

Region Stockholm, Trafikförvaltningen skriver att det är viktigt att framkomligheten på Annerovägen bibehålls och inte byggs bort. I övrigt inga synpunkter.

***Kommentar:** Ombyggnad av Annerovägen planeras inte vid planens genomförande.*

Solna vatten informerar om att dagvatten från Stallmästaregården ska tas om hand inom dess egna fastighet. Träd samt dagvattenanläggningar m.m. får inte placeras så att åtkomst till VA-ledningar begränsas. Beläggning på gator ska vara sådan att den är lätt att återställa efter ingrepp. Höjdsättning bör ske så att viktiga funktioner inte riskerar att skadas vid större regn.

***Kommentar:** Synpunkterna noteras. Vid slutlig placering av växtbäddar, träd och andra landskapselement ska hänsyn tas till Solna Vattens ledningar.*

Storstockholms brandförsvaret (SSBF) konstaterar att Värtabanan försetts med skyddsrän där den passerar planområdet. SSBF ifrågasätter dock om denna åtgärd har en hundra procentig effekt. SSBF saknar resonemang kring hur Östra Hagastaden

inverkar på samhällsriskerna samt anser att det bör redogöras för hur räddningsfordons framkomlighet till bebyggelsen säkerställs vid skyfall.

Kommentar: Riskutredningen har reviderats. Olyckor kopplade till urspårning bedöms inte utgöra någon risk för planområdet. Eftersom Östra Hagastaden fortfarande är pågående och inte vunnit laga kraft, tas ej höjd för den planen i nu detaljplanen för Stallmästaregården. Avseende Östra Hagastadens effekt på risksituationen, så utreds och besvaras därför det i den detaljplanen. En ökad persontäthet påverkar samhällsriskerna. Risknivån ökar, hamnar närmare ALARP-området, men med hänsyn till att olycksfrekvenserna på järnvägsavsnittet är så små, förväntas den ökade persontätheten ej medföra att risknivån hamnar inom ALARP-området. Med hänsyn till att antalet transporter med farligt gods på Värtabanan kan öka i framtiden, Värtabanan passerar cirka 15 meter från ny byggnad samt gällande riktlinjer, vidtas ändå riskreducerande åtgärder i rimlig omfattning. Vid en eventuell utbyggnad av Östra Hagastaden enligt nuvarande samrådsförslag bedöms inte området kring Stallmästaregården bli översvämmat på det sätt som vissa av bilderna från Östra Hagastadens skyfallsutredning antyder. Den ”nya” Annerovägen kommer att anläggas längre västerut på en högre nivå, varför Östra Hagastadens detaljplan bör leda till förbättrad åtkomst vid skyfall.

Norrvatten informerar om sin ledning 10 meter väster om planområdets västra hörn. Av säkerhetsskäl bör inga byggnader anläggas 10 meter från denna ledning utan skyddsåtgärder.

Kommentar: Inga nya byggnader planeras i närheten av huvudvattenledningen.

Vattenfall Elddistribution informerar om sina elnätanläggningar inom planområdet och i närområdet samt vad som gäller för dessa i samband med exploatering.

Stockholm Exergi har ingen erinran avseende fjärrvärme/fjärrkyla.

Ståthållarämbetet (STÄ) menar att den nya byggnaden kommer att synas i viktiga siktlinjer från Hagaparken och det arkitekturhistoriska upplevelsevärdet kan påverkas negativt. Tillgängligheten till entréområdet till Hagaparken riskerar att påverkas, anser STÄ, som föreslår en passage närmast vattnet för att förbättra entrén till Hagaparkens område så bra som möjligt. STÄ påminner även om betydelsen av samordnad planering mellan olika projekt i närområdet för anpassning av enhetliga och tillgängliga entréer in mot Nationalstadsparken.

Kommentar: Sammantaget bedöms de positiva konsekvenserna för områdets kulturvärden överstiga de negativa. Planstöd finns för allmän tillgänglighet närmast vattnet i form av ett x-område i plankartan. Det bedöms inte vara till fördel för platsen att minska Stallmästaregårdens grönytor närmast vattnet genom att anlägga ännu ett gångstråk längs vattnet endast cirka 20 meter från det befintliga stråket. Samordning sker kontinuerligt med Stockholms stad.

Statens fastighetsverk (SFV) anser att planen innebär en negativ påverkan på kultur- och naturmiljön, bidrar till kumulativa negativa effekter på kultur- och naturmiljön i nationalstadsparken och strider mot kraven i 4 kap. 7 § miljöbalken. SFV anser att entréområdet till Hagaparken i denna del är en trång passage och att föreslagen ny byggnad och förändring av Stallmästaregården riskerar att begränsa tillgängligheten till parken. Passage närmast vattnet österifrån bör enligt SFV beaktas så entrén

till området blir så bra som möjligt. SFV skriver att det är positivt att planen är tänkt att ge förutsättningar för fortsatt världshusverksamhet på platsen men anser att det vore önskvärt att denna verksamhet kan fortsätta även utan föreslagen ny byggnad.

Kommentar: Solna stad bedömer att planförslaget uppfyller lagkraven. Den föreslagna nya byggnaden placeras på ianspråktagen mark och gör därför inte något intrång i parklandskap eller naturmiljö. Det bedöms inte vara till fördel för platsen att minska Stallmästaregårdens gräsytor närmast vattnet genom att anlägga ännu ett gångstråk längs vattnet endast cirka 20 meter från det befintliga stråket. Stallmästaregården har länge haft ett stort behov av att effektivisera sin verksamhet. En stor del av de lokaler som idag används uppfyller inte dagens krav på teknik, klimat och faciliteter. En ny byggnad behövs för att befintlig verksamhet ska kunna fortsätta och utvecklas.

Naturskyddsföreningen Solna-Sundbyberg (Föreningen) anser att stadens klimatstrategi bör nämnas i planhandlingarna. Föreningen saknar beräkningar av växthusgaser. Föreningen anser det inte acceptabelt att två ädellövträd tas ned inom planområdet. Enligt Föreningen riskerar planen att privatisera området kring Stallmästaregården och försämra allmänhetens tillträde till den här delen av Nationalstadsparken.

Kommentar: Planbeskrivningen kompletteras med information om stadens klimatstrategi. Beräkningar av koldioxidutsläpp är inte aktuellt i detaljplaneskedet, men sannolikt i bygglovskedet med den lagstiftning som snart träder i kraft. Två unga träd, en lönn och en lind med visst naturvärde (naturvärdesklass 4), behöver tas bort men återplantering av åtta nya träd, med arter som har historisk anknytning till platsen, ska ske. Ur ett naturmiljöperspektiv bedöms de ekologiska funktioner som dagens planområde fyller kvarstå även efter planens genomförande, exempelvis områdets funktion som spridningskorridor. Planförslaget bedöms inte heller medföra några negativa konsekvenser för de skyddade arter som potentiellt finns i området eller den biologiska mångfalden i övrigt. Allmänhetens tillträde och trygghet bedöms stärkas med detaljplanen. Grönytorna ökar med planförslagets nya gård där ett tillgängligt stråk mot vattnet etableras.

Svenska turistföreningen, Stockholm Lokalavdelning (STF) anser att en utbyggnad av hotellverksamheten inte överensstämmer med bestämmelser om Nationalstadsparken eller dess syften. Träd kommer att fällas och tillträde för allmänheten eventuellt att inskränkas, menar STF. Den väl använda gång- och cykelvägen borde vara allmän platsmark, anser STF.

Kommentar: Solna stad bedömer att utbyggnaden överensstämmer både med gällande bestämmelser och deras syften. Allmänhetens framkomlighet säkerställs med planens x-område (och med gällande officialservitut).

Rädda Råstasjöns Vänförening (RRV) anser att den nya byggnaden är malplace-rad. Stallmästaregården är klassat som riksintresse för kulturminnesvården och ligger i Nationalstadsparken där inga åtgärder får vidtas som skadar landskapets karaktär. RRV avstyrker en ny byggnad på Stallmästaregården.

Kommentar: Solna stad bedömer att den föreslagna nya byggnaden har fått en god placering. Byggnaden respekterar med sin låga siluett Stallmästaregårdens äldre bebyggelse och landskapets karaktär. Byggnadens färgsättning harmonierar med omgivande grönska samt bildar fond till och framhäver den äldre bebyggelsen.

Svenska byggnadsvårdsföreningen (SBF) anser att den nya byggnaden har en så stor volym att den kommer att medföra en störande kontrast i skala jämfört med befintlig bebyggelse. Den nya byggnaden ger, enligt SBF, ett mycket dominerande intryck i miljön och skymmer viktiga siktvinklar. Den moderna utformning som valts är utstickande och provocerande i den historiska miljön, menar SBF, som menar att läsbarheten i det historiska landskapet och kulturmiljön försvåras.

***Kommentar:** Planförslaget medför en nettoökning av Stallmästaregårdens byggnadsarea med 216 m² vilket motsvarar mindre än 2 % av fastighetens yta. Föreslagen ny byggnad bedöms vara väl avvägd på platsen. Den nya byggnadens tak har utformats för att volymen ska bli lägre mot Stallmästaregårdens befintliga bebyggelse. Färgsättningen bidrar till att byggnaden på avstånd smälter in i grönskan i stället för att läsas samman med den historiska bebyggelsen. Med detta arkitektförslag har fastighetsägaren ansökt om ändring av byggnadsminnet och Länsstyrelsen Stockholm har beslutat att lämna tillstånd för detta. Efter granskning har fyra nya vyer tagits fram från nära håll och under sommartid för att tydligare visa hur den föreslagna nya byggnaden smälter in på platsen.*

Förbundet för Ekoparken, Haga-Brunnsvikens Vänner och Kommittén för Gustavianska Parken (FHK) motsätter sig detaljplanen trots att byggnaden blivit lägre, smalare och ändrat kulör. FHK anser att den nya byggnaden strider mot olika lagrum och blir en artfrämmande och störande konkurrent intill de äldre byggnaderna. Enligt FHK är den lantliga och ålderdomliga karaktären på byggnader och omgivning kärnan i kulturmiljön, och denna skadas enligt FHK av föreslagen byggnad. FHK menar att framtagna MKB på många sätt klarsynt redovisar skador på kulturmiljön, bedömningar som FHK i stort delar. Enligt FHK är det förvånande att MKB:n menar att riksintressena och byggnadsminnet inte skadas påtagligt. FHK menar att slutsatserna i MKB:n strider mot dess innehåll.

***Kommentar:** Solna stad bedömer att planförslaget är lagenligt och lämpligt. Sammantaget bedöms de positiva konsekvenserna för områdets kulturvärden överstiga de negativa. Färgsättningen bidrar till att den nya byggnaden på avstånd smälter in i grönskan i stället för att läsas samman med den historiska bebyggelsen. Med sitt moderna formspråk är byggnaden samtidigt inspirerad av det sena 1700-talets parkbyggnader och stödjer därigenom Stallmästaregårdens historiska koppling till de gustavianska parkerna vid Brunnsviken. Utformningen bedöms ha en hög arkitektonisk och estetisk kvalitet; ett värdigt tillägg i kulturmiljön. Planförslaget bidrar med den nya grönskande gården och återskapandet av Tingshuset till att framhäva den historiska bebyggelsen. Utifrån föreliggande arkitektförslag har fastighetsägaren ansökt om ändring av byggnadsminnet och länsstyrelsen har beslutat att lämna tillstånd för det. Vad gäller kommentarer på upplägg/innehåll i själva MKB-dokumentet bedöms upplägget följa praxis och god sed genom att redovisa både negativ och positiv påverkan och genom att skilja på påverkan, effekt och konsekvens. En påverkan leder inte nödvändigtvis till någon negativ effekt eller konsekvens, varför de inte går att likställa.*

Norrmalms hembygdsförening anser att den föreslagna nya byggnaden inte är ful, men hänsynslös mot Stallmästaregårdens kultur och arkitektur.

***Kommentar:** Se kommentar till FHK ovan.*

Samfundet S:t Erik (Samfundet) anser att planförslaget innebär en grav förvanskning av miljön och en påtaglig skada på riksintressena. Enligt Samfundet skulle den nya byggnaden bli mycket framträdande från lindallén. Byggnaden är enligt Samfundet högre än befintliga hus och klädd i stålplåt. Bildmontage från Brunnsviken och andra siktpunkter visar, enligt Samfundet, att huset blir avvikande och dominerande på ett sätt som strider mot kultur- och naturhistoriska hänsyn. Samfundet anser att planförslaget bör återkallas.

***Kommentar:** Se kommentar till FHK ovan. Föreslagen ny byggnad bedöms vara väl avvägd på platsen. Den nya byggnaden föreslås inte bli högre än Stallmästaregårdens befintliga bebyggelse, vilket framgår av gestaltningsprogrammets sammansatta fasad mot söder. Den nya byggnadens tak har utformats för att volymen ska bli lägre mot Stallmästaregårdens befintliga bebyggelse. Dess högre delar ligger vända mot Värtabanan. Sammantaget bedöms de positiva konsekvenserna för områdets kulturvärden överstiga de negativa. Efter granskning har fyra nya vyer tagits fram från nära håll och under sommartid för att tydligare visa hur den föreslagna nya byggnaden smälter in på platsen.*

102 stycken privatpersoner har inkommit med yttranden, varav två är positiva och 100 negativa till planförslaget. Tio yttranden är anonyma. Yttrandena kommer från boende i närområdet, i Storstockholm och från boende på annan ort. En vanlig synpunkt är att föreslagen ny byggnad anses vara ful och inte passa in på platsen, och att det i stället bör byggas ut i samma arkitektoniska stil, samma färg och material som befintlig bebyggelse inom Stallmästaregården. Preferenserna avseende arkitekturstil varierar dock något i de inkomna yttrandena, där vissa föredrar en modern stil som ändå underordnar sig befintlig bebyggelse, medan andra vill se en ny byggnad som exakt efterliknar den äldre bebyggelsen. Vissa som lämnat synpunkter vill inte se någon förändring alls på platsen. Yttrandena från privatpersonerna återges alla sammanfattade under rubrik ”3. Yttranden” nedan, och besvaras med samlade kommentarer under rubrik ”4. Samlade kommentarer till övriga/privatpersoner”.

3. Yttranden

För ökad läsbarhet har yttranden vid behov kortats ned. Alla yttranden finns oavkortade att ta del av på miljö- och byggnadsförvaltningen.

Remissinstanser och andra organisationer

Länsstyrelsen i Stockholms län har utgått från innehållet i 5 kap. 22 § plan- och bygglagen i sin granskning av ärendet. Länsstyrelsen har för närvarande inga synpunkter på förslaget.

Lantmäteriet anser att exploateringsavtalets innehåll ska anges tydligare i planbeskrivningen. Vidare framgår inte den eventuella rätt till ersättning som en fastighetsägare kan ha när kommunen inför skyddsbestämmelser i detaljplanen, skriver Lantmäteriet, som menar att detta regelverk ska redovisas tydligare.

***Förvaltningens kommentar:** Exploateringsavtalets innehåll förtydligas i planbeskrivningen. Någon rätt till ersättning på grund av skyddsbestämmelser är inte aktuell. Stallmästaregården är redan ett byggnadsminne och har skyddsbestämmelser enligt kulturmiljölagen. Dessa gäller jämte detaljplanens bestämmelser. Skyddsbestämmelserna i nu aktuellt planförslag baseras också till största delen på gällande detaljplan, som vann laga kraft 1998. Rätten till ersättning gäller endast om en eller flera skyddsbestämmelser innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom den berörda delen av fastigheten, vilket inte kan anses vara fallet här. Planbeskrivningen kompletteras med denna information.*

Stockholms stad (Stockholm) skriver att Region Stockholm, Stockholms stad och Solna stad genom gemensamma avtal kommit överens om principer för en förändrad kommungräns i området. Detta avspeglas även i Stockholms planförslag för Östra Hagastaden. Solna stad bekräftar i relevanta delar den föreslagna kommungränsen genom planförslaget för Stallmästaregården. Stockholm och Solna stad har genomfört ett flertal arbetsmöten för att diskutera de mellankommunala frågorna som framförallt berört gatuutformningen med tillhörande kulturmiljöaspekter och skyfallsfrågor. Dessa överenskommelser avspeglas i detaljplaneförslaget. Detaljplaneområdet för Stallmästaregården ligger i direkt anslutning till planområdet för Östra Hagastaden i Stockholm och gården i sig är en viktig del av park- och kulturmiljön i området där staden möter parken.

Stockholm och Solna stad har under framtagandet av de båda planförslagen genomfört mellankommunala samordningsmöten avseende framförallt frågeställningar som rör trafikplanering, kulturmiljö och skyfallsfrågor. Vid ett genomförande av Östra Hagastaden kommer stadsmiljön väster och söder om Stallmästaregården förändras från dagens störande och intensiva trafikplats till en lugnare och mer omhändertagen park- och stadsmiljö med mindre trafik och stärkta gång- och cykelstråk. Stockholm konstaterar att aktuellt granskningsförslag på ett tillfredställande sätt redovisar att man tagit höjd för den planerade utvecklingen av Östra Hagastaden.

Vid genomläsning av planhandlingarna konstateras dock att en del utgångspunkter avseende riskkällor i riskanalysen inte stämmer med Stockholms uppgifter och riskanalys för Hagastaden. Stockholms bedömning är att planområdet inte berörs av farligt gods på väg såsom nämns i handlingarna, vilket innebär att vissa skyddsbe-

stämmelser ej är nödvändiga. Stockholms uppfattning är att det är lämpligt att utgångspunkter avseende riskkällor i detaljplanernas respektive riskanalyser överensstämmer. Stockholm anser således att planhandlingarna bör uppdateras avseende riskfrågorna. I övrigt har Stockholm inget att anmärka på förslaget då den mellankommunala samordningen fungerat bra.

Förvaltningens kommentar: Riskutredning och planhandlingar revideras enligt uppgifterna från Stockholms stad. Närmare bestämt beror revideringen på det faktum att det inte sker några farligt godstransporter på Uppsalavägen längs den sträcka som berör planområdet. Solna stad instämmer i att den mellankommunala samordningen fungerat bra.

Trafikverket bedömer att nybyggnationen kan tillkomma utifrån risksynpunkt under förutsättning att Länsstyrelsen bedömer att risknivån kommer att uppnå godtagbar nivå och att planändringen inte kommer att leda till några inskränkningar/restriktioner för möjligheten att transportera mer farligt gods och/eller öka trafikeringen på Värtabanan i framtiden.

När markarbeten ska utföra nära järnvägsområdet, t.ex. schaktnings-, sprängnings- och grundläggningsarbeten samt åtgärder som kan påverka grundvattennivån, är det viktigt att säkerställa att järnvägsanläggningen inte riskerar att påverkas negativt. Projektets arbetsbeskrivning med tidplan, geoteknisk utredning, tvärsektion och beräkningar ska godkännas av Trafikverket. Åtgärder som kan påverka järnvägens stabilitet kräver samråd med Trafikverket och en stabilitetsutredning kan behöva utarbetas. PM avseende geoteknik ska vara tillräckligt detaljerat så att eventuella restriktioner för åtgärder som kan påverka järnvägen kan anges. Trafikverket ska också ges möjlighet att bedöma om en objektsspecifik riskanalys och kontrollprogram för spårlägesmätning ska tas fram av entreprenören. Kontrollprogram behövs bland annat för att övervaka grundvattennivåer och att planerade infiltrationsanläggningar fungerar som tänkt och inte riskerar påverka järnvägsanläggningen negativt. För att säkerställa ovanstående tecknas till att börja med ett bevakningsavtal mellan Solna stad och Trafikverket.

Förvaltningens kommentar: Ett bevakningsavtal ska tecknas inför genomförandet.

Region Stockholm, Trafikförvaltningen noterar att det i den södra delen av planområdet ingår en bit av Annerovägen som trafikeras av flera busslinjer. Framkomligheten på Annerovägen behöver bibehållas och inte byggas bort. Trafikförvaltningens riktlinjer behöver följas och förvaltningen deltar gärna för att säkra att området effektivt kan kollektivtrafikförsörjas. I övrigt har Trafikförvaltningen inga synpunkter på planen.

Förvaltningens kommentar: Synpunkterna noteras. Ombyggnad av Annerovägen planeras inte i genomförandet av denna detaljplan. Däremot tar planen höjd för att fungera såväl i nuvarande omgivning som i de framtida omgivningarna som föreslås i Stockholms stads detaljplan för Östra Hagastaden.

Solna vatten skriver att dagvatten från Haga 2:7 ska tas om hand inom fastigheten. Någon ny förbindelsepunkt till Solna Vattens ledningsnät kommer inte att upprättas. Träd samt anläggningar för omhändertagande av dagvatten (tex skelettjordar, växtbäddar och avsättningsmagasin) får inte placeras över VA-ledningar eller så att åtkomsten till VA-ledningarna begränsas. De får heller inte riskera att orsaka någon

skada på VA-ledningarna. Inte heller cykelställ, fasta bänkar, trappor, murar mm får placeras så att åtkomsten till Solna Vattens ledningar försvåras. Beläggning på gator och torg ska vara sådan att den är lätt att återställa efter ingrepp. Det är viktigt att höjdsättning av bebyggelse sker på ett sådant sätt att viktiga funktioner inte riskerar att skadas vid större regn.

***Förvaltningens kommentar:** Synpunkterna noteras och informationen vidarebefordras till fastighetsägaren. Vid slutlig placering och projektering av växtbäddar, träd och andra landskapselement ska hänsyn tas till Solna Vattens ledningar.*

Storstockholms brandförsvaret (SSBF) konstaterar att Värtabanan försetts med skyddsräll där den passerar planområdet. SSBF anser dock att det är vanskligt att anta att denna åtgärd har en hundra procentig effekt. SSBF förstår att riskbedömningen inte föreslår några åtgärder i befintlig bebyggelse då den inte byggs om. SSBF anser ändå att staden bör överväga att skydda denna historiskt viktiga bebyggelse. Värderingen av samhällsrisk har avgränsats till att endast omfatta planområdet och de personer som vistas inom detsamma. SSBF vill påtala att riskbedömningar i detaljplaneprocessen ska ta hänsyn till hela detaljplaneområdet och vid beräkning av samhällsrisk bör alla personer som kan förolyckas på grund av olycka ingå i analysen (även utanför detaljplaneområdet). I direkt anslutning till Stallmästaregården finns ett större stadsutvecklingsområde (Östra Hagastaden) vilket kommer medföra både publikintensiva verksamheter så som hotell, konferens, skola och bostadsbebyggelse. SSBF saknar ett resonemang runt hur detta kan inverka på samhällsrisken.

I samband med släckinsats måste framkomlighet till byggnader för SSBF:s räddningsfordon beaktas. Enligt Boverkets byggregler bör avståndet mellan körbar väg och byggnadens angreppspunkt för räddningsinsats inte överstiga 50 meter. Med angreppspunkt för räddningsinsats menas entréer/tillträdesvägar till byggnadens olika delar. Detta är i grunden en projekteringsfråga, men den bör möjliggöras i plan. För att SSBF:s fordon ska kunna framföras krävs normalt BK2-väg. Ibland behöver så kallade räddningsvägar upprättas för att räddningstjänstens fordon ska kunna nå fram till byggnader. I SSBF:s vägledningsdokument VL2014-09 beskrivs de förutsättningar som krävs för en räddningsväg.

SSBF noterar i figur 9 i dagvattenutredningen att primär insatsväg till Stallmästaregården ser ut att bli översvämmad. SSBF anser att det bör redogöras för hur räddningsfordons framkomlighet till denna historiskt viktiga bebyggelse säkerställs.

SSBF kan vid korta sträckor framföra utryckningsfordon, såsom släck- och stegfordon, i vattendjup upp till cirka 0,5 meter, men inte angöra till exempel uppställningsplats eller utföra insats i detta djup. Att köra i ett vattendjup på 0,5 meter rekommenderas dock inte på grund av osäkerheter i vad som kan finnas under vattenytan som inte syns. Ledningsbilen kan heller inte framföras i detta vattendjup. Andra blåljus begränsas i sin framkomlighet även vid grundare vattendjup än 0,5 meter.

***Förvaltningens kommentar:** Riskutredningen är reviderad efter granskning med hänsyn till SSBF:s och Stockholms stads synpunkter. För ett närmare resonemang, se uppdaterad riskutredning. Se även kommentar till Stockholms stad.*

Olyckor kopplade till urspårning bedöms inte utgöra en risk för planområdet. Den nya järnvägsbron har utförts med urspårningsskydd i enlighet med Trafikverkets (tidigare Banverkets) föreskrifter BVF 586.65. Urspårningsskyddet utgörs av en förhöjd kantbalk som syftar till att förhindra att en urspårad vagn hamnar utanför

spårområdet. Banan är även försedd med hastighetsreglerande säkerhetssystem (ATC) för att förbygga kollisioner mellan tåg. Det har visats att skyddsräll utgör ett effektivt skydd för att förhindra en urspårning hos tåg som färdas i hastigheter upp till 160 km/h. Ett urspårat tåg på Värtabanan kan därför förväntas stanna kvar på banvallen.

Vad gäller Stockholms stads detaljplan för Östra Hagastadens och dess effekter på risksituationen, så besvaras detta i underlaget till den detaljplanen. Eftersom Östra Hagastadens detaljplan är pågående och inte vunnit laga kraft, tas ej höjd för den planen i detaljplanen för Stallmästaregården. Avseende Östra Hagastadens effekt på risksituationen, så utreds och besvaras därför det i den detaljplanen. Östra Hagastaden kommer att medföra att persontätheten i området ökar, vilket kommer att påverka den totala samhällsrisk. En ökad persontäthet kommer att påverka samhällsrisk eftersom fler personer förväntas påverkas negativt av en farligt godsolycka på järnvägsspåren. Risknivån ökar, hamnar närmare ALARP-området, men med hänsyn till att olycksfrekvenserna på järnvägsavsnittet är så små, förväntas den ökade persontätheten ej medföra att risknivån hamnar inom ALARP-området.

Med hänsyn till att antalet transporter med farligt gods på Värtabanan kan komma att öka i framtiden, att Värtabanan passerar cirka 15 meter från föreslagen ny byggnad samt med hänsyn till gällande riktlinjer, vidtas ändå riskreducerande åtgärder i rimlig omfattning.

Efter granskning har ett möte hållits med Stockholms stad och deras skyfallsutredare angående skyfallsriskerna med anledning av Östra Hagastadens detaljplan. Här påpekades att befintliga kantstenar och ledningsnät i Solna inte inkluderats i skyfallsmodellen, varför det verkliga vattendjupet vid skyfall inte återges korrekt i simuleringsbilderna. Stockholms stads och Swecos uppfattning är att vattnet inte når Stallmästaregårdens byggnader i den utsträckning som bilderna i deras skyfallsutredning visar. Stockholms stad har höjdsatt allmän platsmark för att så långt som möjligt skydda Stallmästaregården från negativa skyfallskonsekvenser.

Vid en eventuell utbyggnad av Östra Hagastaden bedöms inte området kring Stallmästaregården bli översvämmat på det sätt som vissa av bilderna från skyfallsutredningen antyder. Den ”nya” Annerovägen kommer att anläggas längre västerut på en högre nivå, så Östra Hagastadens detaljplan bör leda till förbättrad åtkomst vid skyfall. Den tänkta breda cykelvägen, i ungefär samma läge som nuvarande Annerovägen, ska användas för att leda bort skyfall. Sekundär insatsväg finns också från Brunnsviksvägen i nordost. Lämpliga skyddsåtgärder, för att minska risken för skada på Stallmästaregårdens bebyggelse vid skyfall, är en lägre mur (30–50 cm), som uppförs längs Annerovägens gångbana norr om Stallmästaregårdens planerade infart, samt en skevning av gatan (nuvarande Annerovägen, framtida gång- och cykelväg) bort från den planerade infarten.

Norrvatten informerar om att de har en huvudvattenledning cirka 10 meter väster om planområdets västra hörn [kartbild i akten]. Vid ett ledningsbrott kan stora vattenmängder komma att strömma ut med avsevärd kraft. Av säkerhetsskäl bör därför inga byggnader anläggas inom 10 meter från huvudvattenledning, utan att behovet av åtgärder utreds. Generellt gäller att huvudvattenledning ej får utsättas för vibrationer eller belastningar av arbetsmaskiner och transportfordon utan att förstärkningsåtgärder vidtas för ledningen. För arbeten som berör huvudvattenledningen

enligt ovan erfordras avtal med Norrvatten om utförandet samt godkännande av bygghandlingar.

Förvaltningens kommentar: Någon ny byggnad planeras inte i närheten av Norrvattens huvudvattenledning i denna detaljplan.

Vattenfall Eldistribution (Vattenfall) informerar om att exploatören ska anmäla för nyanslutning via vår hemsida, antingen som nyanslutning eller som utökningsärande. Nät finns i närheten och har kapacitet för matningen. Vattenfall har elnätanläggningar inom planområdet och i närområdet [kartbild i akten] bestående av 0,4 kV markkabel, blå streckad linje, och 0,4 kV kabelskåp, svart rektangel. Elnätanläggningarnas läge i kartan är ungefärligt. Vattenfall informerar om följande. En eventuell flytt/förändringar av befintliga elnätanläggningar utförs av Vattenfall Eldistribution, men bekostas av exploatören. Offert på eventuella el-serviser, både byggkraft och permanent servis, beställs via www.vattenfalleldistribution.se/el-hem-till-dig/ eller på telefon: 020–82 10 00. Vid eventuella schaktningsarbeten ska kabelutsättning begäras. Detta beställs via www.ledningskollen.se. När du ska bygga, fälla träd, schakta eller spränga nära våra ledningar så glöm inte att beställa bevakning. Då är vi med på plats under arbetets gång och ser till att inga skador uppstår. Vid ny infart till fastigheten ska befintlig markkabel förläggas i rör, bekostas av exploatören. Detta beställs samtidigt som beställning av el-serviser. Befintliga elnätanläggningar måste hållas tillgängliga under alla skeden av plangenumförandet. Någon anläggning, t.ex. byggnad, får inte uppföras invid eller över elnätanläggning tillhörande Vattenfall Eldistribution så att gällande säkerhetsavstånd inte hålls.

Förvaltningens kommentar: Informationen vidarebefordras till exploatören.

Stockholm Exergi har ingen erinran avseende fjärrvärme/fjärrkyla.

Ståthållarämbetet (STÄ) skriver att Hagaparken ligger inom detaljplanens influensområde och om byggnationen inte uppfyller kraven enligt 4 kap. 7 § miljöbalken påverkar det Hagaparkens, samt Kungliga Nationalstadsparkens, kultur- och naturmiljöer negativt. Den nya hotell- och konferensbyggnaden kommer att synas i viktiga siktlinjer från Hagaparken och STÄ skriver att det arkitekturhistoriska upplevelsevärdet kan påverkas negativt. Tillgängligheten till entréområdet till Hagaparken riskerar att påverkas, anser STÄ, som föreslår en passage närmast vattnet för att förbättra entrén till Hagaparkens område så bra som möjligt. STÄ påminner även om betydelsen av samordnad planering mellan olika projekt i närområdet för anpassning av enhetliga och tillgängliga entréer in mot Nationalstadsparken.

Förvaltningens kommentar: *Sammantaget bedöms de positiva konsekvenserna för områdets kulturvärden överstiga de negativa. Det historiska landskapets natur- och kulturvärden bedöms inte skadas. Den nya byggnaden föreslås till allra största del uppföras på redan hårdgjord och ianspråktagen mark (såsom parkeringsyta, lastintag) och något intrång i parklandskap eller naturmiljö kan inte sägas ske. Tvärtom tillskapas en större grönyta i och med planförslagets nya grönskande gård, en gård som även etablerar en ny passage mot vattnet. Utifrån föreliggande arkitektförslag har fastighetsägaren ansökt om ändring av byggnadsminnet och länsstyrelsen har beslutat att lämna tillstånd för det. Solna stad bedömer att detaljplanen totalt sett leder till en förbättrad tillgänglighet till Hagaparken än idag. I och med att lastintaget flyttas kan de strandnära delarna av planområdet fredas från biltrafik. Kopplingen mellan Annerovägen och Brunnsviksvägen kan renodlas för gång- och cykel-*

trafik. Den nya gården som leder ned mot vattnet ökar också tillgängligheten till Hagaparken i och med att en ytterligare och tillgänglig passage etableras.

Planstöd finns för allmän tillgänglighet närmast vattnet i form av ett x-område i plankartan. X-området i aktuellt planförslag motsvarar (förutom en liten utökning anpassad till gångstråkets verkliga läge) det som finns i gällande detaljplan P98/1021 laga kraftvunnen 1998-11-17 samt i officialservitut 0184-03/14.1. Det bedöms dock inte vara till fördel för platsen att minska Stallmästaregårdens gräsytor närmast vattnet genom att anlägga ännu ett gångstråk längs vattnet endast cirka 20 meter från det befintliga stråket (se bild nedan av hur området närmast vattnet ser ut idag). Ett sådant ytterligare stråk bedöms ha begränsad nytta, riskera att störa ett lugnt och naturskönt område och sakna historisk relevans på platsen.

Foto från Stallmästaregårdens befintliga gångstråk längs med (cirka 20 – 40 meter ifrån) vattnet

Solna stad har tillsammans med Stockholms stad löpande mellankommunala samordningsmöten avseende planeringen i närområdet (för olika projekt i och kring Hagastaden).

Statens fastighetsverk (SFV) förvaltar bland annat fastigheten Haga 2:1 belägen drygt 100 meter nordväst om planområdet. SFV menar att planen innebär en negativ påverkan på kultur- och naturmiljön i Hagaparken och Brunnsviken med omgärdande landskap. SFV anser att projektet bidrar till kumulativa negativa effekter på kultur- och naturmiljön i Nationalstadsparken och strider mot kraven i 4 kap. 7 § miljöbalken. SFV anser att entréområdet till Hagaparken i denna del är en trång passage och att föreslagen ny byggnad och förändring av Stallmästaregården riskerar att begränsa tillgängligheten till nationalstadsparken. Passage närmast vattnet österifrån bör enligt SFV beaktas så entrén till området blir så bra som möjligt. SFV skriver att det är positivt att ett syfte med planen är att ge förutsättningar för fortsatt värds-

verksamhet på platsen men anser att det vore önskvärt om denna verksamhet kunde fortsätta även utan föreslagen ny byggnad.

Förvaltningens kommentar: Solna stad bedömer, i enlighet med den antikvariska konsekvensanalysen samt planens MKB, att planförslaget uppfyller kraven i 4 kap. 7 § miljöbalken. Med detta arkitektförslag har fastighetsägaren ansökt om ändring av byggnadsminnet och Länsstyrelsen har beslutat att lämna tillstånd för detta. Solna stad bedömer att den föreslagna nya byggnaden har placerats väl och respekterar landskapets karaktär genom sin låga siluett och färgsättning som harmonierar med omgivande grönska. Solna stad delar inte SFV:s bedömning att detaljplanen bidrar till negativa effekter på kultur- och naturmiljön. Den fastighet som SFV nämner ligger mer än 100 meter nordväst om planområdet varifrån den föreslagna nya byggnaden till stor del kommer att skymmas av Stallmästaregårdens hotell del från år 2000. Den föreslagna nya byggnaden kan inte sägas göra intrång i parklandskap eller naturmiljö. Ny byggnad föreslås nästan helt placeras på redan hårdgjord mark. Två unga träd, en lönn och en lind med visst naturvärde (naturvärdesklass 4), behöver tas bort men återplantering av åtta nya träd, med arter som har historisk anknytning till platsen, ska ske. Ur ett naturmiljöperspektiv bedöms de ekologiska funktioner som dagens planområde fyller kvarstå även efter planens genomförande, exempelvis områdets funktion som spridningskorridor. Planförslaget bedöms inte heller medföra några negativa konsekvenser för de skyddade arter som potentiellt finns i området eller den biologiska mångfalden i övrigt. Dagens lastintag mot Brunnsviken försvinner, ihop med tillhörande biltrafik på förbindelsen mellan Annerovägen och Brunnsviksvägen. Därmed blir både denna förbindelse samt stråket längs vattnet förbi Stallmästaregården en trafiksäkrare och mer inbjudande miljö för fotgängare. Den föreslagna nya gårdsbildningen norr om ny byggnad tillför netto cirka 500 kvadratmeter ny grönska/parklandskap till området, samtidigt som karaktären av ”byggnader i park” förstärks. Stallmästaregården har länge haft ett stort behov av att effektivisera sin verksamhet. En stor del av de lokaler som idag används uppfyller inte dagens krav på teknik, klimat och faciliteter. En ny byggnad behövs för att befintlig verksamhet ska kunna fortsätta och utvecklas.

Naturskyddsföreningen Solna-Sundbyberg (Föreningen) anser att stadens klimatstrategi bör nämnas i planhandlingarna. Föreningen saknar beräkningar av hur stora utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser planens genomförande skulle ge upphov till. Föreningen anser att det inte acceptabelt att två ädellövträd tas ned inom planområdet. Nyplantering av träd kan, enligt Föreningen, inte kompensera för de art- och spridningssambandsförluster som skulle orsakas om träden sågades ned. Föreningen menar att pandemin visat att den tätortsnära naturen är viktigare än någonsin för boende i Solna och Stockholm. Enligt Föreningen riskerar planen att ytterligare privatisera området kring Stallmästaregården och försämra allmänhetens tillträde till den här delen av Nationalstadsparken.

Förvaltningens kommentar: Planbeskrivningen kompletteras med information om stadens klimatstrategi. Vad gäller beräkningar av koldioxidutsläpp är detta inget som är aktuellt i detaljplaneskedet. Detaljplanens föreslagna nya byggnad är med sina 608 m² ljus BTA mycket liten jämfört med de flesta andra nya byggnader i staden. Krav på klimatdeklaration vid uppförande av nya byggnader träder hur som helst i kraft den 1 januari 2022 och gäller de byggaktörer som söker bygglov från och med den 1 januari 2022. Det innebär att exploatörer ska redovisa vilken påverkan på klimatet en ny byggnad har. Inför antagandet av Stallmästaregårdens detaljplan har, liksom görs inom ramen för alla detaljplaneprojekt i Solna stad, ett miljö-

program tagits fram vilket binds till exploateringsavtalet. Detta har utformats med utgångspunkt i dokumentet "På väg mot ett hållbart Solna" (sep 2019) som bland annat tar upp energi-, resurs- och andra klimataspekter. Stadens ambition är att utvecklingen av miljövänliga byggnader i Solna ska fortsätta, exempelvis avseende materialval och energiförbrukning enligt vedertagna miljöklassningssystem, och att byggandet ska ske så resurseffektivt som möjligt.

Solna stad gör samma bedömning som naturvärdesinventering och MKB, att de träd som behöver fällas kan ersättas med nya träd av samma art på annan lämplig plats inom planområdet. Två unga träd, en lönn och en lind med visst naturvärde (naturvärdesklass 4), behöver tas bort men återplantering av åtta nya träd, med arter som har historisk anknytning till platsen, ska ske. Ur ett naturmiljöperspektiv bedöms de ekologiska funktioner som dagens planområde fyller kvarstå även efter planens genomförande, exempelvis områdets funktion som spridningskorridor. Planförslaget bedöms inte heller medföra några negativa konsekvenser för de skyddade arter som potentiellt finns i området eller den biologiska mångfalden i övrigt. Fyra av de nya träden ska utgöras av lind och lönn och eventuellt någon ytterligare art med historisk anknytning. Träden placeras dels för att rama in Stallmästaregårdens parkering och göra denna mer tilltalande. Dels syftar dessa träd till att ge en mjukare visuell övergång från Nationalstadsparken till Stockholms innerstad. Ytterligare fyra nya träd ska likaså ha historisk anknytning till världshuset och dess gård och kan med fördel utgöras av äppelträd eller annan fruktträdart för att gynna pollinatörer.

Detaljplanen tillskapar netto cirka 500 m² ny grönyta. Dagens lastintag mot Brunnsviken försvinner, ihop med tillhörande trafik. Därmed blir stråket längs vattnet förbi Stallmästaregården en trafiksäkrare och mer inbjudande miljö för fotgängare. Den nya gårdsbildningen tillför - förutom ny grönska/parklandskap till området – ett nytt offentligt stråk i området. Solna stad bedömer att allmänhetens tillträde och trygghet i den här delen av Hagaparken stärks med genomförandet av detaljplanen och den tillhörande upprustning som sker, av bland annat den minskade parkeringsytan, nya gårds- och planteringsytor samt förbättrade gång- och cykelstråk.

Svenska turistföreningen, Stockholm Lokalavdelning (STF) anser att detaljplanens förslag går för mycket emot bestämmelserna kring Nationalstadsparken och dess syfte. Enligt STF har Stallmästaregården redan i och med utbyggnaden av nuvarande nordvästra hotellängan fått mer än vad bestämmelserna medger. Det är av stor vikt att respekten för skyddet av parken vidmakthålls, skriver STF, som menar att föreslagen exploatering också kan gå emot bestämmelserna om strandskydd. STF anser att ytterligare bebyggelse även riskerar att påverka kulturhistoriska värden kring gästgiveriet. STF framhåller att utrymmet mellan Stallmästaregården och järnvägen ska kunna användas som en attraktiv passage till och från Nationalstadsparken och strandpromenaden. Nuvarande passage bör snyggas till, t.ex. med flankerande träd och buskar. Stallmästaregården kan enligt STF gärna återuppta sommarserveringen av enklare sallader m.m. från röda strandboden.

Förvaltningens kommentar: *Solna stad bedömer att utbyggnaden överensstämmer med gällande bestämmelser om Kungliga Nationalstadsparken. Som framgår av prop. 1994/95:3, s. 43: "Det följer av syftet med nationalstadsparken att områdets huvudstruktur vad avser natur- och bebyggelseområden inte får ändras. Nya byggnader och anläggningar som inte behövs för att befintliga verksamheter skall kunna fungera bör därför i princip inte medges. Skyddet torde däremot inte hindra etable-*

rade verksamheter inom eller intill nationalstadsparken från att fungera och utvecklas i anslutning till tidigare ianspråkta områden.”

Stallmästaregården är en sådan etablerad verksamhet som med detaljplanen ges förutsättningar för en fungerande, utvecklad verksamhet i anslutning till redan ianspråktaget område. Bedömningen är att det blir svårt att upprätthålla verksamheten på den nivå som den har idag utan möjlighet till förändring.

I gällande plan är strandskyddet upphävt och enligt förslaget upphävs strandskyddet i planområdet. Länsstyrelsen har godtagit detta då särskilda skäl föreligger. De särskilda skälen finns redovisade i planbeskrivningen.

Förvaltningen delar STF:s synpunkt att utrymmet mellan Stallmästaregården och järnvägen ska vara en attraktiv passage till och från Nationalstadsparken och strandpromenaden. Nuvarande passage bör snyggas till. Vid genomförandet av ny detaljplan finns stora möjligheter till detta. Vid ett genomförande av planförslaget skapas även en ny möjlig passage ned mot vattnet längs den nya gården. Detaljplanen tillskapar netto cirka 500 m² ny grönyta. Dagens lastintag mot Brunnsviken försvinner, ihop med tillhörande trafik. Därmed blir stråket längs vattnet förbi Stallmästaregården en trafiksäkrare och mer inbjudande miljö för fotgängare. Allmänhetens tillträde och trygghet på platsen stärks således med genomförandet av detaljplanen och den tillhörande upprustning som sker.

Rädda Råstasjöns Vänförening (RRV) skriver att Stallmästaregården är stockholmstraktens äldsta kvarvarande värdshus med verksamhet i obruten följd sedan 1600-talet. Lusthuset är från den tiden. Övriga äldre byggnader tillkom på 1740-talet. Nu planeras en, enligt RRV, stor modernistisk byggnad innehållande konferenslokaler och tio hotellrum i grön böljande plåt, som enligt RRV är helt malplace-rad. Stallmästaregården är klassat som riksintresse för kulturminnesvården och ligger i Nationalstadsparken där inga åtgärder får vidtas som skadar landskapets karaktär. RRV avstyrker en ny byggnad på Stallmästaregården, och förutsätter att Solna stad inte går vidare med planerna.

Förvaltningens kommentar: *Solna stad bedömer att den föreslagna nya byggnaden har fått en god placering och respekterar befintlig bebyggelse såväl som landskapets karaktär genom sin låga siluett och en färgsättning som harmonierar med omgivande grönska, bildar fond till och framhäver den äldre bebyggelsen.*

Svenska byggnadsvårdsföreningen (SBF) anser att detaljplanen bör återkallas då den enligt SBF skulle medföra påtaglig skada på riksintresset och strida mot byggnadsminnesförklaringen, förvanskningförbudet i plan- och bygglagen samt mot skyddsföreskrifterna för Kungliga Nationalstadsparken. Enligt SBF samspelar de befintliga byggnaderna från 1700-talet och framåt i huvudsak väl i arkitektur, material och färgsättning. Den nya byggnaden har dock, enligt SBF, en så stor volym att den kommer att medföra en störande kontrast i skala jämfört med befintlig bebyggelse. Byggnaden är alldeles för stor för helhetsmiljön med dess höga kulturhistoriska värde, menar SBF. Den nya byggnaden ger ett mycket dominerande intryck i miljön och skymmer viktiga siktvinklar, anser SBF. Den moderna utformning som valts är, trots den grönmålade plåten som avses samspela med grönskan, utstickande och provocerande i den historiska miljön, menar SBF. Läsbarheten i det historiska landskapet och kulturmiljön försvåras, anser SBF. Projektet är enligt SBF inte anpassat till den kulturhistoriska miljön. SBF anser dock att det borde vara möj-

ligt att komplettera med en mindre byggnad som anpassas i skala och med ett modernt formspråk som samspelar i arkitektur, form och färg med befintlig bebyggelse.

Förvaltningens kommentar: *Vad gäller storleken så medför planförslaget en nettoökning av Stallmästaregårdens byggnadsarea med 216 m² eller med cirka 8 % jämfört med dagens byggnadsarea. Stallmästaregårdens fastighet (Haga 2:7) omfattar totalt närmare 12 000 m². Med andra ord föreslås fastighetens byggnadsarea öka med mindre än 2 % av fastighetsarean. Föreslagen ny byggnad bedöms väl avvägd på platsen. Den nya byggnaden föreslås inte bli högre än Stallmästaregårdens befintliga bebyggelse. Den nya byggnadens tak har utformats för att volymen ska bli lägre mot Stallmästaregårdens befintliga bebyggelse. (Den högre delen ligger vänd mot Värtabanan). Sammantaget bedöms de positiva konsekvenserna för områdets kulturvärden överstiga de negativa. Färgsättningen ska bidra till att byggnaden på avstånd smälter in i grönskan i stället för att läsas samman med den historiska bebyggelsen. Med detta arkitektförslag har fastighetsägaren ansökt om ändring av byggnadsminnet och Länsstyrelsen har beslutat att lämna tillstånd för detta.*

Förbundet för Ekoparken, Haga-Brunnsvikens Vänner och Kommittén för Gustavianska Parken (FHK) lämnar ett gemensamt yttrande. FHK motsätter sig detaljplanen trots att byggnaden blivit lägre, smalare och ändrat kulör. FHK menar att planförslaget strider mot olika lagrum: Miljöbalken avseende Nationalstadsparken, riksintresset för kulturmiljövården, översiktsplanen med fördjupning, byggnadsminnets skyddsbestämmelser samt PBL:s varsamhetskrav. FHK menar att framtagna MKB på många sätt klarsynt redovisar skador på kulturmiljön, bedömningar som FHK i stort delar. Enligt FHK är det förvånande att MKB:n menar att riksintressena och byggnadsminnet inte skadas påtagligt. FHK menar att slutsatserna i MKB:n strider mot dess innehåll. FHK anser att föreslagen ny byggnad är stor och för dominerande, medvetet formgiven på ett avvikande sätt, kraftigt färgsatt och synligt placerad, vilket enligt FHK sammantaget medför ett tillägg som bryter mot den bärande berättelsen i kulturmiljön (som präglas av den historiska småskaliga bebyggelsen och framförallt 17/1800-talets miljöer som är inbäddade i grönska). Småskaligheten, den lantliga karaktären, 1700- och 1800-talskaraktären samt grönskan går enligt FHK förlorad med aktuellt förslag. Från sjösidan konkurrerar den nya byggnaden med de gamla byggnaderna, menar FHK, som anser att den nya byggnaden från Annerovägen kommer att skymma den äldre bebyggelsen nästan helt.

FHK menar att den centrala frågan är den nya byggnadens konkurrens med de gamla. Den nya byggnaden är enligt FHK en stor, modern byggnad med ett kraftigt avvikande formspråk. Slutsatsen i MKB om effekter på riksintresset för kulturmiljövård är mot denna bakgrund överraskande, menar FHK, som anser att den nya byggnaden blir en artfrämmande och störande konkurrent intill de äldre byggnaderna. Enligt FHK är den lantliga och ålderdomliga karaktären på byggnader och omgivning kärnan i den kulturmiljö som riksintresset skyddar, och denna skadas av föreslagen ny byggnad. FHK menar att byggnaden medför en påtaglig skada av Stallmästaregårdens kulturmiljö. Vidare anser FHK att planförslaget innebär ett brott mot en av bestämmelserna för byggnadsminnet: ”Det område kring byggnaderna som markerats med röd linje i kart-illustrationen ska hållas i sådant skick att byggnadernas utseende och karaktär inte förvanskas.” FHK anför vidare att särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL ska skyddas från förvanskning.

FHK befarar att gång- och cykelvägen från Annerovägen ned mot Brunnsviken och Brunnsviksvägen blir för trång, mörk och sluten. GC-vägen kommer enligt FHK att

gå mellan banvallen och en sju meter hög fönsterlös fasad och vara endast 5 meter bred. GC-vägen är för smal för att vara dubbelriktad, menar FHK.

Förvaltningens kommentar: *Solna stad delar de slutsatserna som görs i planens MKB och dess antikvarisk konsekvensanalys. Sammantaget bedöms de positiva konsekvenserna för områdets kulturvärden överstiga de negativa.*

Den nya byggnadens färgsättning har tonats ned i synlighet från den i huvudsak ljusgula färgsättning som föreslogs i samrådet 2017 till nuvarande, i huvudsak gröna, färgsättning. Detta har skett i samråd med bland annat länsstyrelsen. Anledningen till att den nya byggnaden färgsätts på detta sätt är för att den nya bebyggelsen ska smälta bättre in i omgivande grönska sett ifrån viktiga vyer i Nationalstadsparken och från Brunnsvikens stränder. Med detta efter samrådet modifierade arkitektförslag, där också den nya byggnadens storlek minskats (där återstående 608 m² BYA och lika stor ljus BTA för den nya konferens- och hotelldelen nu bedöms kunna ge förutsättningar för cirka 10 hotellrum jämfört med 27 hotellrum i samrådsförslaget) har fastighetsägaren ansökt om ändring av byggnadsminnet och länsstyrelsen har beslutat att lämna tillstånd för detta.

Färgsättningen bidrar till att den nya byggnaden på avstånd smälter in i grönskan i stället för att läsas samman med den historiska bebyggelsen. Med sitt moderna formspråk är byggnaden samtidigt inspirerad av det sena 1700-talets parkbyggnader och stödjer därigenom Stallmästaregårdens historiska koppling till de gustavianska parkerna vid Brunnsviken. Utformningen bedöms ha en hög arkitektonisk och estetisk kvalitet; ett värdigt tillägg i kulturmiljön. Planförslaget bidrar med den nya grönskande gården och återskapandet av Tingshuset till att framhäva den historiska bebyggelsen. Efter granskning har fyra nya vyer tagits fram från nära håll och under sommartid för att tydligare visa hur den föreslagna nya byggnaden smälter in på platsen (se gestaltningsprogram, reviderat 2021-08-27, s. 36 – 40).

Vad gäller kommentarer på upplägg/innehåll i själva MKB-dokumentet bedöms upplägget följa praxis och god sed genom att redovisa både negativ och positiv påverkan och genom att skilja på påverkan, effekt och konsekvens. En påverkan leder inte nödvändigtvis till någon negativ effekt eller konsekvens, varför de inte går att likställa.

Samfundet S:t Erik (Samfundet) anser att ändringarna mellan samråd och granskning är marginella och inte påverkar deras bedömning att detaljplanen är oacceptabel ur kulturhistorisk synpunkt. Samfundet kompletterar sitt samrådsyttrande, huvudsakligen med argument och information, som de menar inte redovisats tydligt.

Enligt Samfundet nämns inte att konferens- och hotellbyggnaden föreslås byggas över det som under 150 år var Stallmästaregårdens uppfartsväg – från det att gården Brunnsvik anlades i början av 1630-talet (och där drottning Christina firade midsommar 1645). Vägen anslöt till vintervägen över Brunnsvikens is och vidare till vägen mot Uppsala. Det strategiska läget med de sammanlöpande vägarna är bakgrunden till etableringen av värdshusrörelsen. Först i slutet av 1700-talet kompletterades uppfartsvägen med en väg längs den västra tomt-gränsen och i början av 1800-talet tillkom den nuvarande vägen i gårdens mittaxel.

Den historiska vyn från Norrtull förstörs, menar Samfundet. Stockholms stadsgräns flyttades 1671 norrut. Från tullporten med de ännu bevarade tullstugorna från 1733

hade man utsikt över värdshuset och frestades till besök. Utblicken finns enligt Samfundet kvar, under den höga järnvägsbron. (Den intilliggande mindre bron kommer att rivas.) Den planerade nya byggnaden kommer enligt Samfundet utplåna denna historiska vy över Stallmästaregården. Det enda man kommer att urskilja är, menar Samfundet, hotelldelen från år 2000.

För att kunna uppföra det nya byggnadskomplexet är det nödvändigt att flytta bort det f.d. linneförrådet/Röda stugan, tidigare kallad Fyrkanten. Flyttningen beskrivs i den antikvariska konsekvensanalysen som en ”starkt positiv konsekvens”. Samfundet hävdar att konsekvensen är den motsatta. Byggnaden flyttas (och förses enligt Samfundet med en källarvåning med fönster mot vattnet) till en plats längre västerut än den ursprungliga. Konsekvensanalysen anger trots detta att den ”återtar en historiskt relevant placering”. Det lilla 1700-talshuset var i själva verket placerat som en flygelbyggnad till mangårdsbyggnaderna, i symmetri med en likformad pumphusbyggnad. Huset var brygghus och nyttjades för brännvinsbränning. I samband med flyttning till i närheten av Tingshuset omkring 1870 byggdes Fyrkanten om till linneförråd. Huset återuppbyggdes efter en brand 1936 och flyttades 1951 åt öster 4 till 5 meter. Samfundet anser att det är anmärkningsvärt att länsstyrelsen gett tillstånd till flyttningen. Det f.d. linneförrådet/Fyrkanten ligger i fonden av Brunnsviksvägen. Den röda byggnaden med sitt toppiga tak är blickfång när man närmar sig Stallmästaregården från Bellevue, eller från Wenner-Gren Centers passage under Värtabanan. Om detaljplanen förverkligas kommer den nya byggnaden i stället att bilda blickfång, med sin mot vägen fönsterlösa fasad. Samfundet anser att den planerade flyttningen av f.d. linneförrådet/Fyrkanten från den plats den haft i 150 år strider mot antikvariska principer.

Flyttningen av f.d. linneförrådet 1951 orsakades av bygget av Stallmästaregårdens nu rivningshotade personalbyggnad, med sin pergola mot vattnet. Den ritades av arkitekten Åke Widström och har ett dåtida modernt formspråk, men är skickligt anpassad till Tingshuset, skriver Samfundet, och helhetsmiljön och har ett kulturhistoriskt och arkitektoniskt värde menar Samfundet. Detaljplanen innebär att man på platsen för personalbyggnaden skapar en gräsbevuxen, underbyggd sluttning med gångväg mot stranden. Enligt Samfundet är det märkligt att grönytan med gångvägen uppmuntras i den antikvariska konsekvensanalysen trots att kartor och bilder visar att det på denna plats intill Tingshuset legat byggnader åtminstone sedan 1700-talet. Även om personalbyggnaden inte ingår i byggnadsminnesförklaringen bör den skyddas mot förvanskning och rivning, menar Samfundet. Även den rivningshotade åttkantiga kiosken från 1980-talet har enligt Samfundet ett värde och bör bevaras.

Samfundet anser att den bullerdämpande effekt som den nya byggnaden åstadkommer är negligerbar och enbart gäller ljudet från Värtabanan, eftersom Uppsalavägen (och Annerovägen) kommer att flyttas mot väster, med mellanliggande planerade höga avskärmande byggnader (Östra Hagastaden). I miljökonsekvensbeskrivningen visas märkligt nog en framräknad bullerkarta för år 2040, utan att man tagit hänsyn till vägflyttningarna och de avskärmande byggnaderna, skriver Samfundet.

Sammanfattningsvis anser Samfundet att den exceptionellt värdefulla historiska, lantliga värdshusmiljön på ett oacceptabelt sätt skadas av den stora och för platsen totalt främmande byggnaden. Dessutom innebär detaljplanen rivningar av värdefulla byggnader, menar Samfundet, samt en ur kulturhistorisk synpunkt oacceptabel husflyttning och grav förändring av skyddade grönytor med fällning av stora träd. De

viktigaste lagstöden är miljöbalkens bestämmelser om riksintresset Nationalstadsparken. Samfundet hemställer att planförslaget för Stallmästaregården återkallas.

Förvaltningens kommentar: *Se även kommentar till FHK ovan. Många förändringar har skett genom åren av Stallmästaregårdens bebyggelse och omgivningar. Detta redovisas bland annat i kulturmiljöanalysen som hör till detaljplanen. Äldre kartor kan vara svåra att tyda, men det som under cirka 150 år (från cirka 1630) var Stallmästaregårdens uppfartsväg bedöms korrespondera ungefär med nuvarande koppling mellan Annerovägen och Brunnsviksvägen, vilken föreslås finnas kvar som gång- och cykelväg mellan Värtabanan och den nya byggnaden. Föreslagen ny byggnad uppförs helt inom kvartersmark och inom befintlig fastighet tillhörande Stallmästaregården. Det som tas i anspråk är främst parkeringsytor.*

Det f.d. Linneförrådet/Röda stugan kommer inte att förses med någon källarvåning. Byggnaden kommer att placeras på en lägre sockel, som ska utformas för att klara en eventuell framtida vattennivåhöjning enligt planbestämmelse m₃ (i granskningsversionen, nu m₂). Enligt villkor i länsstyrelsens tillstånd kommer flyttningen av byggnaden att genomföras under antikvarisk medverkan av antikvarie godkänd av Länsstyrelsen Stockholm. Flyttningen ska ske i samråd med antikvarien för att säkerställa att byggnaden inte rivs eller till sitt yttre byggs om eller på annat sätt förändras i strid mot gällande skyddsbestämmelserna.

Solna stad delar den antikvariska konsekvensanalysens bedömning att den nya grönytan med gångvägen ned mot vattnet är något positivt. 1950-talets personalbyggnad har en källarlik utformning och fungerar inte bra för verksamheten. Den åttkantiga kiosken från 1980-talet bedöms inte ha något kulturhistoriskt värde. Länsstyrelsens tillstånd avseende byggnadsminnet innefattar såväl flytten av f.d. Linneförrådet/Röda stugan som rivning av 1950-talsdelen och 1980-talskiosken.

MKB med tillhörande utredningar, såsom bullerutredningen, bygger endast på utvecklingen enligt detaljplaner som vunnit laga kraft. Eftersom enbart lagakraftvunna detaljplaner beaktas, bygger utredningarna inte på scenariot där Stockholms stads detaljplan för Östra Hagastaden genomförts. Denna detaljplan ska dock ha en god anpassning till såväl pågående planarbete i närområdet, som till nuläget.

Norrmalms hembygdsförening anser att den föreslagna nya byggnaden inte är ful, men hänsynslös mot Stallmästaregårdens kultur och arkitektur. Hänsynslöshet mot kontexten är, enligt hembygdsföreningen, arkitektens linje. Enligt föreningen är folk förtvivalade över denna återkommande förstörelse av kulturmiljöer.

Förvaltningens kommentar: *Den nya byggnaden bedöms ihop med övriga delar av planförslaget såsom den nya grönskande gården och återskapandet av Tingshuset tvärtom kunna bidra till att lyfta den historiska bebyggelsen. Med sitt moderna formspråk är byggnaden samtidigt inspirerad av det sena 1700-talets parkbyggnader och stödjer därigenom Stallmästaregårdens historiska koppling till de gustavianska parkerna vid Brunnsviken. Utformningen har en hög arkitektonisk och estetisk kvalitet; ett värdigt tillägg som en ny årsring i kulturmiljön.*

Remissinstanser som inte har någon erinran mot planen

- Länsstyrelsen Stockholm
- Stockholm Exergi

Remissinstanser som inte har svarat på remissen

- Stockholm Gas (ingen erinran i samrådet)

Sakägare och boende enligt fastighetsförteckningen

Stockholms stad, Solna Vatten och Region Stockholm har yttrat sig (se ovan under rubrik Remissinstanser).

Övriga/privatpersoner

Sammanlagt 102 privatpersoner har inkommit med yttranden, varav två positiva och 100 negativa till planförslaget. Tio yttranden är anonyma (varav ett positivt). Kontaktuppgift saknas i dessa anonyma yttranden och därmed möjlighet för Solna stad att återkoppla i den fortsatta detaljplaneprocessen.

Yttrandena från privatpersoner kommer både från boende i närområdet, boende i Storstockholm och från boende på annan ort. Yttrandena från privatpersoner återges ett och ett sammanfattade nedan, och besvaras med samlade kommentarer eftersom de flesta synpunkter berör samma teman. Namn, adresser och liknande har tagits bort för att detta granskningsutlåtande inte ska innehålla personuppgifter.

AB1 är rädd att Stallmästaregården förstörs som Liljevalchs konsthall, med en ful modernistisk tillbyggnad till de uråldriga och vackra byggnaderna. Liljevalchs annex valdes nyligen till Stockholms fulaste byggnad och även Stallmästaregårdens föreslagna nya byggnad har god chans till detta pris, skriver AB1. Arkitekten/arkitektbyrån saknar enligt AB1 förmåga att se till en miljöns helhet. Det enda arkitekten/arkitektbyrån är intresserad av, menar AB1, är att sätta sin egen prägel på projektet. Sedan får det bli hur fult och disharmoniskt som helst, skriver AB1, som vill att projektet stoppas.

AB2 anser att tillbyggnaden är en brutal kontrast mot de äldre byggnaderna. AB2 förordar bibehållandet av kulturhistoriska värden genom att bygga i gammal stil. Visionsbilder brukar dessutom oftast avvika från verkligheten när byggnaden väl står på plats, skriver AB2, som menar att arkitektens/arkitektbyråns cv är fullt av förstörelse av historiska platser och nu har turen kommit till Nationalstadsparken vilket är skandal.

AD anser att det är jättebra att Stallmästaregården utvecklas och används. Enligt AD hade dock en klassisk trälänga i samma byggnadsstil som den ursprungliga gården varit mer skonsamt och vackert för ögat och miljön. Undersökningar visar att klassisk arkitektur bedöms som behagligare än modern, skriver AD. Hagastaden innehåller tillräckligt mycket kantig modern arkitektur, anser AD.

AE menar att tillbyggnaden skär sig mot den existerande fasaden. Måste man bygga ut borde man göra det i åtminstone någorlunda enhetlig stil, anser AE.

AF anser det obegripligt hur en byggnad kan tillåtas som avviker från Brunnsvikens övriga miljö, framförallt i storleken. Byggnaden är alltför stor och övertar enligt AF

de vackra byggnaderna som idag är Stallmästaregården. Det finns ingen som helst gemenskap till området med en byggnad av denna sort och storlek, skriver AF, utan byggnaden blir det som övertar hela den delen av parken. Osmakligt och stick i stäv med andan i parken, anser AF.

AH anser inte att förslaget är i samklang med ursprungliga byggnaders kulturhistoriska värden. Förslaget är enligt AH lika illa som Mehrs förstörelse av Stockholm.

AK menar att det är viktigt att detaljutformning, placering och skala harmonierar med övrig bebyggelse. Istället för att anmärka på det enligt AK dåligt anpassade förslaget bifogas ett fotomontage på ett, enligt AK, anpassat förslag (se bild nedan).

Ett fotomontage på ett, enligt AK, anpassat förslag.

AL motsätter sig att Stallmästaregården från 1600-talet, enligt AL, förfulas.

BB anser att det ser ut som ett aprilskämt och undrar hur ett så galet förslag kan lanseras. Som privatperson som bott nära Hagaparken och njutit av parken och att Stallmästaregården har bevarats tämligen intakt sedan 1600-talet, anser BB att detta är ett absurt förslag och att eftervärldens dom kommer att bli hård om förslaget genomförs. Har inte Solna kommun dragit lärdom av misstag som gjorts exempelvis i Klara och vid Brunkebergstorg, skriver BB. BB menar att förslaget bör läggas i papperskorgen och inte bör kallas för "Utveckling av Stallmästaregården" eftersom detta enligt BB inte är utveckling utan ett helgerån av sällan skådat slag.

BG anser att planen bör omarbetas då de idag ljusa och öppna gång- och cykelstråken påverkas. Den nya byggnaden innebär enligt BG att den öppenhet som finns idag för gång- och cykeltrafikanter i området byts till (1) ett trängre stråk nedanför restaurang- och tingshusdelen. Därutöver (2) blir cykel- och gångvägen mellan Brunnsviksvägen, Annerovägen och Norrtull enligt BG en relativt skuggig och mörk gränd mellan järnvägsbanken och plåtfasaden. Är en plåtfasad, skriver BG, det första besökare till Nationalstadsparkens sydvästra del ska mötas av när de kommer från Norrtull? Hur länge tar det, undrar BG, innan plåtfasaden täcks av graffitimålningar? Gång- och cykelvägarna har enligt BG aldrig varit så öppna och ljusa som de senaste åren. Aldrig har så många använt dessa vägar. För ett antal år sedan fanns

plank och cykelhinder längs förbindelsevägen mellan Brunnsviksvägen och Annerovägen, med nedskräpning och tveksamhet att använda vägen vid skummare ljus som följd. Det vore olämpligt att upprepa detta misstag, skriver BG. BG är även kritisk mot den förvanskning som enligt BG föreslås av området kring de historiska, byggnadsminnesförklarade byggnaderna som utgör Stallmästaregården och en entré till Nationalstadsparken, med en byggnad av en storlek och form som enligt BG avviker och avskärmar de ursprungliga husen, miljön kring dessa och Brunnsviken.

BR anser att byggnaden med den gröna färgen och strukturen på fasaden ser ut som en idrottshall eller en modern industrilokal. BR menar att den bryter av från övrig bebyggelse och tar bort den med naturen harmoniserande känslan som ursprungsbebyggelsen har, med sina putsade fasader och diskreta färgställning. BR anser att utbyggnaden bör ske mer i linje med den ursprungliga bebyggelsen så att den smälter in istället för att, enligt BR, förfula. Solna kommun med all sin nybyggnation borde värna det gamla som finns kvar som kontrast till exempelvis Hagastaden.

BS anser att det är sorgligt att Stallmästaregården, som är inklämd i en tråkig trafikmiljö, nu ska kompletteras med en, enligt BS, anskrämlig ny byggnad. Fula miljöer påverkar vår hälsa och livslängd negativt. Människor mår bäst i vackra miljöer, skriver BS. Låt Stallmästaregården förbli en vacker oas genom att komplettera med vackra byggnader, skriver BS. Ska staden vara till för människorna eller ska människorna vara till för staden och för arkitekter och politiker som vill tävla i att skapa "läckra" monument över sig själva, undrar BS, som vill att förslaget görs om och görs om bättre för Stallmästaregårdens besökare.

CE ber att allt inte ska saboteras som är en njutning för ögat. Och måste det förstöras, skriver CE, så bygg upp nåt som stämmer överens med det som redan finns på plats. Det går, enligt CE, att bygga sånt som passar ihop och som inte är gräsliga lådor. Och bygg upp sådant som behöver flyttas på, skriver CE. Riv inte bara ner.

CF anser planförslaget vara stelt, oskönt och trist. CF älskar arkitektur och innovativt tänkande, men nu är det folket och människan det gäller, skriver CF. Människan behöver skönhet och snällt och varmt omkring sig för att må bra, anser CF, som inte tycker att planen lyckas med detta. Och Solna har, enligt CF, redan lidit en grotesk brutalisering av fruktansvärd arkitektur.

CH skriver att arkitektens/arkitektbyråns handlag med kulturhistoriska miljöer demonstreras av den nyligen avtäckta tillbyggnaden till Liljevalchs. Nu vill arkitekten/arkitektbyrån, enligt CH, sätta sin "tag" med en grönrandig byggnad vid Stallmästaregården. Området har ingen arkitektonisk enhetlighet eller höjd, menar CH, utan charmen ligger enligt CH mer i den organiskt framväxta helheten, som huvudsakligen hålls samman av en gemensam färgskala. Ett randigt hus i plåt och glas kommer enligt CH aldrig smälta ihop med övrig bebyggelse utan istället sänka intrycket av de nuvarande byggnaderna, menar CH, som istället förordar fasad- och takmaterial likt övrig bebyggelse. Det går att bygga träfasader som håller genom att välja lärk som målas eller slamfärgas, skriver CH. Vad gäller husets form verkar den välavvägd och funktionen som bullerplank är säkert behövlig, menar CH.

CL menar att föreslagen ny byggnad inte är enhetlig med omgivningen och skulle försämra känslan i området kring Stallmästaregården. Det går att bygga nytt men vackert, skriver CL, som förordar att ett förslag tas fram som liknar Stallmästaregården i stilen. Människor drar sig dit just för att det inte är modernt, skriver CL.

CR anser att planförslaget är historielöst och förstör det omistliga Stallmästaregården, som inte går att återskapa.

CS1 uttrycker bestörtning över planerna på en grön, och enligt CS1, mycket illa anpassad skapelse i Stallmästaregårdens kulturhistoriskt känsliga miljö. Förslaget till detaljplan bör omedelbart återkalla, anser CS1. Ett genomförande skulle medföra påtaglig skada på riksintresset och strida mot byggnadsminnesförklaringen, förvanskingsförbudet i plan- och bygglagen samt mot skyddsföreskrifterna för Kungliga Nationalstadsparken, skriver CS1 vidare. CS1 anser det häpnadsväckande att kommunpolitiker och planarkitekter ens lägger fram sådana här förslag, i stil med Nobelhuset på Blasieholmen för några år sedan som vi tack och lov, skriver CS1, fick stoppat. CS1 hoppas att inblandade parter tar sitt förnuft till fånga och värnar kulturmiljön och vår unika nationalstadspark med en utveckling av området som anpassar sig och infogar sig till hela områdets karaktär.

CS2 anser att planförslaget skulle förstöra miljön från Gustav III:s tid genom att ignorera de natur- och kulturvärden som Stallmästaregården har. Som frekvent besökare i Hagaparken tycker CS2 att det redan ser tillräckligt illa ut med den restaurang som finns i närheten av tennisbanorna. CS2 ber att den miljö som finns ska bevaras och planförslaget inte genomföras. Förslaget harmoniserar varken med Stallmästaregården, Hagaparken eller Kungliga Nationalstadsparken, anser CS2.

CT skriver att det kan byggas nytt men då ska det byggas så att det ser exakt ut som det gör nu. Allt annat är enligt CT förkastligt och ovärdigt de byggnader som redan står på platsen. Att bygga en, enligt CT, grotesk byggnad bredvid är enligt CT ett övergrepp mot den kulturhistoriska bebyggelsen.

DB tycker att Stallmästaregårdens befintliga hotelltillbyggnad i historisk stil passar in, om än lite för stor. DB anser dock att aktuellt förslag till ny byggnad är dåligt anpassat för platsen. DB håller inte med om att en ny byggnad inte ska kunna byggas i historiserande stil – varför skulle det vara så störande? Nuvarande förslag kommer enligt DB att skära sig mot nuvarande bebyggelse och förstöra platsens skönhetsvärden. För att dämpa dess inverkan ska man alltså, skriver DB, kamouflagemåla den så den passar in bättre mot växtligheten? Men den halvan av året när det inte är grönt så kommer den ju vara synlig, menar DB, som också anser att formen är en styggelse – precis som domkyrkoforum i Lund, en förvirrad släkting till en snigel. Vidare anser DB att byggnaden kommer vara för dominerande och avvika mot existerande omtyckta historiska miljö. DB anser att förslaget bör skrotas eller omarbetas till en historisk stil som passar in. Det vore tråkigt, skriver DB, om ännu en omtyckt historisk miljö förvanskas med en så kallad ”ny årsring” som, enligt DB, inte håller måttet.

DS anser att byggnaden är missanpassad till den så annars så vackra miljön. DS föreslår att arkitekten/arkitektbyrån byts till någon som bättre kan anpassa byggnader efter miljön. DS tror och hoppas att många kritiska yttranden inkommit mot förslaget. Att införa denna skapelse i den i övrigt vackra miljön kommer, enligt DS, att skapa ilska och missnöje inte bara på kort sikt, utan så länge den står tillsammans med de övriga kulturrika husen och skapar en disharmonisk stämning. Vid utbyggnationer måste tillbyggnader harmonisera med miljön, skriver DS, som anser att förslaget är ett hån mot solnabor och andra som värnar om en symmetrisk, trevlig och tilltalande miljö.

EA menar att arkitekten/arkitektbyrån förfular Sverige med sin förkärlek för brutalism. Enligt EA passar förslaget inte in i en unik 1600-talsmiljö. Bygg stilenligt, förpassa den sovjetiska brutalismen till historiens sophög, skriver EA.

EH vill att arkitekten/arkitektbyrån hålls borta från Stallmästaregården då arkitektbyrån, enligt EH, är totalt tondöv mot sin samtid. Idén passar, enligt EH, inte in alls.

EM anser att verksamheten ”att bedriva krog- och restaurangverksamhet i en 1600-talsmiljö” inte kommer att kunna bedrivas om 1600-talsmiljön förvanskas av nybyggen som inte är av den typ som karaktäriserar en sådan miljö. Om 1600-talsmiljön ska sparas och förvaltas så måste det, enligt EM, byggas som om det vore 1600-tal. Om 1600-talsbyggnaderna tvingas konkurrera med 2000-talsbyggnader, kommer 1600-talsmiljön inte längre att vara en 1600-talsmiljö, menar EM. 1600-talsmiljön är då borta, miljön blir istället anakronistisk, skriver EM. Ifall det inte byggs i oxenstiernsk eller karolinsk stil, med sådana material och i sådan tradition som på den tiden, så är alternativet att bygga någon annanstans, enligt EM.

EN framför att det under de senaste åren har uppstått en allt kraftigare opinion mot modernistisk bebyggelse som inte passar in i den omgivning där den ska byggas. Men trots det pågår, enligt EN, ständiga försök att gå emot invånarnas önsknings och bygga sådant som ingen annan än arkitektoniska finsmakare vill ha. EN skriver att miljön runt Liljevalchs nyligen har förstörts. EN ser som närboende med förskräckelse på planförslaget. EN efterlyser ett förslag som respekterar området.

ES anser att i en så vacker klassisk miljö borde det byggas något som passar in bättre. Den nya byggnaden blir, enligt ES, ett sår för ögat. Att något sticker ut är inte alltid bra, menar ES. Skickliga arkitekter borde kunna rita byggnader och miljöer som människor trivs i, som harmoniserar med sin omgivning, skriver ES.

EW skriver att det låter som ett dåligt förslag. Stallmästaregården är, skriver EW, ett fantastiskt ställe och en gammal miljö som absolut inte bör ”moderniseras”. Det finns dessutom flertalet hotell och konferensanläggningar i närområdet som inte har samma historia, menar EW, så att förstöra ett unikt ställe med arkitektoniska påhitt är galenskap. Låt därför Stallmästaregården vara ifred, skriver EW.

FA skriver att det känns som förnedringsarkitektur. Enligt FA tycker en kraftfull majoritet att bygget är oerhört fult.

FB anser att en tråkig modernistisk grön byggnad skulle förstöra miljön och vara en nagel i ögat på samt bidra till sämre mående på daglig basis för flertalet stadsbor som går i Hagaparken. Arkitekturen är medvetet provocerande och utstickande, menar FB. Om det måste byggas, kan ni inte bygga i exakt samma arkitektoniska stil som befintlig byggnad, så ni inte gör våld på den historiska miljön? skriver FB, som är rädd att ett misstag begås som kommer att betalas av stockholmarna i generationer framöver. De historiska miljöerna i Stockholm blir färre och färre, skriver FB, och vi måste bevara dem vi har kvar. FB hänvisar till kritiken mot utbyggnaden av Liljevalchs, och tror att liknande reaktioner kommer att komma mot aktuellt planförslag.

FS anser att den föreslagna nya byggnaden är obehövlig och ful. FS tycker inte att den ska genomföras.

GL tycker att förslaget ser bra ut. En fin och fräck balans mellan det gamla och den fula banvallen, skriver GL. Stallmästaregården kommer mer till sin rätt, anser GL.

GM undrar varför det inte ska byggas något som passar in i denna fantastiska kulturhistoriska miljö? Enligt GM förstörs Stallmästaregården fullständigt om man ser alla byggnader samtidigt på en gång. GL undrar om arkitekten anser att gröna byggnaden är vackrare eller lika vacker som de befintliga byggnaderna och om arkitekten anser att de passar ihop? GM hoppas att den gröna byggnaden rivs i framtiden.

HE1 skriver att utbyggnaden är grotesk. Fullständigt vansinnig idé, fortsätter HE. Bevara Stallmästaregården och dess nuvarande vackra miljö, avslutar HE.

HE2 befarrar att den kulturhistoriska miljön förstörs. Om det absolut måste byggas ut ska det endast vara fristående hus (t.ex. flyglar) i samma stil, färg och materialval som huvudbyggnaden, skriver HE2.

HS skriver att det hellre bör byggas något som smälter in i den befintliga miljön, som när det byggdes där på 90-talet. Det här förslaget är, enligt HS, förfärligt osmakligt i den miljön invid Brunnsviken.

IH anser att den nya byggnaden inte passar in i den befintliga miljön. Färg och stil bryter av för mycket mot befintliga byggnader och skapar disharmoni, skriver IH.

IS tycker inte alls att den nya byggnaden smälter in i området eller med befintlig bebyggelse. Om planen är att riva hus från 50- och 80-talet för att de inte passar med de andra husen, hur kan man då släppa igenom en grön ojämn plåtlåda? undrar IS, som menar att det nya huset borde uppföras i trä och i liknande gul färgskala för att smälta in i övrig bebyggelse. Rent arkitektoniskt bör man eftersträva att likna den 1700-talsbebyggelse som finns, anser IS.

JA anser att planförslaget är vansinnigt och bör stoppas. Parken är ett arv för Stockholm, skriver JA, och måste bevaras för framtidens invånare och besökare.

JB anser att planförslaget förstör en vacker byggnad och miljö. JB menar att arkitekter vill synas men att det är egendomligt vad man är villig att låta dem bygga. JB tycker att föreslagen ny byggnad är i botten av skönhetsskalan.

JD uppmanar beslutsfattare/politiker att sluta med dessa monument över sig själva. Den föreslagna byggnaden kommer inte befinnas värd att bevara, skriver JD, på det sätt som Stallmästaregården anses vid sin ålder. JD anser att nödvändig ny bebyggelse ska ske i Stallmästaregårdens nuvarande stil.

JF tycker att den tänkta tillbyggnaden är gräsligt ful och inte hör hemma i den kringliggande miljön. JF är inte emot att det byggs ut, men anser att expansionen då bör harmonisera med den övriga bebyggelsen.

JI är rädd att planförslaget ska förstöra den anrika Stallmästaregården. JI rekommenderar att åka och titta på Liljevalchs tillbyggnad och lyssna på reaktionerna där. Det vore en katastrof om också Stallmästaregården förstördes, anser JI.

JR är emot den föreslagna nya byggnaden, av estetiska och kulturhistoriska skäl.

JS1 skriver att Stallmästaregården är byggnadsminne samt ligger inom Kungliga Nationalstadsparken. Det implicerar, skriver JS1, att avsevärd försiktighet ska tas vid nybyggnationer. Extra hänsyn tas enligt JS1 inte i detta förslag. Den föreslagna nya byggnaden är enligt JS1 stor, kulört grön, metallfasad, asymmetrisk och av ett modernistiskt snitt som kraftigt avviker från de gamla klassiska byggnaderna. JS1 förordar att arkitekturen anpassas och känslan bevaras. En nybyggnad måste inte avvika så kraftigt i denna känsliga miljö, skriver JS1. Det går att bygga harmoniskt och ”modernt klassiskt”, anser JS1, som menar att det finns många exempel på detta i Stockholm och i Europa. Att lastkajen flyttas och tillbyggnaden från 80-talet rivs är dock bra, anser JS1.

JS2 menar att föreslagen ny byggnad ser ut som en låda och inte passar in alls. JS2 menar att den så klart ska byggas i gammal stil.

JS3 befärrar att samma misstag med planförslaget för Stallmästaregården görs som man enligt JS3 gjort på Liljevalchs. JS3 menar att den föreslagna byggnaden inte är anpassad för området till utseendet och kommer förstöra området. Om något ska byggas, framför JS3, så se till att bygga i samma stil som befintliga byggnader. JS3 vill verkligen inte att den föreslagna byggnaden byggs med nuvarande utseende.

JZ anser att planförslaget inte beaktar hur känsligt området är vad gäller gestaltning. Istället för att bygga något som passar in med nuvarande bebyggelse så bryter förslaget, enligt JZ, av på ett mycket negativt sätt. Det behöver definitivt modifieras för att passa in med övriga byggnader, skriver JZ. Förslaget som sådant att bygga något på platsen är inte dumt men gestaltningen är helt fel, anser JZ. Att istället bygga en någorlunda klassisk byggnad med takfot och struktur eller snickarglädje hade harmoniserat med omgivningen i större utsträckning, avslutar JZ.

KA anser att förslaget till ny byggnad är ett skämt. Ingen kan enligt KA ta en grön plåtlåda på allvar. Människor söker sig, skriver KA, till Stallmästaregården för angenäm samvaro i en vacker och traditionsrik världshusmiljö. En konferensanpassad plåtlåda är inte kompatibel med upplevelsen av en sådan romantisk restaurang, menar KA. Planens genomförande bedöms, skriver KA, medföra risk för betydande miljöpåverkan i Nationalstadsparken, bland annat fällning av två träd och, enligt KA, inskränkning av tillgängligheten i Hagaparken. KA avstyrker planförslaget.

KB skriver att förslaget måste skrotas då det förstör den vackra miljön vid Stallmästaregården. KB vill se ett förslag som passar med befintliga byggnader på platsen.

KE anser att Stallmästaregården skulle bli mindre attraktiv och förlora sin karaktär med föreslagen ny byggnad. Det är inte byggnaden i sig som är problemet, enligt KE, utan dess arkitektoniska stil. Om miljön kring Stallmästaregården förstörs, så förstörs även Stallmästaregården själv, skriver KE. År 2000 så invigdes en ny hotell del av Stallmästaregården i klassisk stil, och KE förordar att göra likadant igen. Avslutningsvis skriver KE att Stallmästaregården och dess gamla rustika stil är en oas som binder samman Solna, Vasastan och Hagaparken. Låt inte detta förstöras genom en ny byggnad vars stil inte passar in, låt det istället utvecklas med arkitektur som liknar Stallmästaregårdens befintliga, uppmanar KE.

KP skriver att en av Stockholms vackraste platser, på ett redan svårt trafikstört och eftersatt område, behöver en vacker och lågmäld tillbyggnad som respekterar plat-

sens historia. Entrén till solnabornas och stockholmarnas bästa park borde innehålla vackra byggnader, inspirerade av det 1700-tal som skapade parken, skriver KP.

KS menar att arkitektens/arkitektbyråns skapelser säkert är intressanta på papperet, men är i verkligheten själsdödande tråkiga, anser KS. Enligt KS tar ingen utanför arkitektskrået dem till sitt hjärta. Stallmästaregården bör enligt KS besparas ännu en livlös skapelse från denna arkitekt/arkitektbyrå.

LA1 menar att planförslaget förstör en vacker plats med arkitektur som inte passar in i miljön utan blir en obehaglig påminnelse om likgiltigheten för länets historiska uttryck. Låt inte arkitekten/arkitektbyrån förstöra en miljö till, skriver LA1, så som deras bunkerliknande byggnad enligt LA1 förstör Liljevalchs på Djurgården. Bygg nytt i samma stil som ursprungsbyggnaderna och visa respekt för området, skriver LA1, som uppmanar att ställa frågan om arkitekturstil i en omröstning och se vad kommuninvånarna föredrar. LA1 skriver avslutningsvis: låt inte arkitekter fortsätta förstöra vår levnadsmiljö! Förpassa modernismen till arkitekturens soptipp.

LA2 anser att planförslaget förfular och tullar på natur- och kulturområden med historia värd att bevara. Att man väljer att anlita en arkitekt/arkitektbyrå, som enligt LA2 undantagslöst bygger lådor som inte harmonierar med befintlig bebyggelse, är enligt LA2 än värre. Föreslagen byggnad våldför sig enligt LA2 på Stallmästaregården och dess omgivningar. LA2 förordar att bygga något som harmonierar med tidens arkitektur eller att inte bygga alls. LA2 är trött på bristande hänsyn till människors känsla av trivsel och historiska miljöers rätt att bevaras. I Solna byggs undantagslöst platta, dekorationslösa lådor utan själ, enligt LA2.

LC anser att det är en total katastrof om miljön förstörs med en grön ny byggnad. Låt 1600-tals miljön kvarstå, skriver LC, som menar att det inte finns någon anledning att bygga mer där, det är helt perfekt som det är. LC skriver att det är ett hån mot kulturarvet om det byggs, och att vårt gemensamma kulturarv bör bevaras.

Enligt **LE** är arkitekten/arkitektbyrån känd för att helt sakna förmåga att harmoniera sina byggnader med den äldre omgivningen. Liljevalchs utbyggnad är ett aktuellt och skrämmande exempel, skriver LE. Stallmästaregården är en viktig del i Stockholms och Solnas historia och får inte förstöras på det här sättet, menar LE. Utbyggnaden kommer att påverka helhetsintrycket av miljön kring Brunnsviken och Bellevueparken, anser LE, som vill att detaljplanen stoppas.

LL tycker det är märkligt att man inte kan hitta en design på en ny byggnad som försöker följa den arkitektur som själva Stallmästaregården representerar. Om man nu vill bevara kulturarvet, skriver LL, bör man väl hylla just kulturarvet. Nuvarande förslag är enligt LL ytterligare ett exempel på samma gamla trista Bauhaus-stil som arkitektstudenter ritat på sin A-kurs. Det var modernt 1950, skriver LL, men nu är det bara trött och slapt. Ingen vanlig person har gillat detta någonsin, skriver LL, som föreslår att förslaget helt skrotas och att arkitekten får i uppgift att släppa prestigen och göra något klassiskt. Titta på gamla ritningar och foton på hur gården ser ut och skapa något som är ett naturligt komplement till gårdens stil, skriver LL.

LS1 anser att den nya byggnaden bör delas upp på flera mindre enheter som storleksmässigt motsvarar den befintliga bebyggelsen, för att inte dominera visuellt. Den nya byggnadens färg bör enligt LS1 harmonisera med övrig bebyggelse, inte med omgivande grönska.

LS2 skriver att det är kul med ett upplyft av gården. Bäst vore dock enligt LS2 att bygga nya flygeln i samma stil som befintliga hus. Föreslagen ny byggnad skulle förstöra befintlig känsla och bild, anser LS2. Folk kommer enligt LS2 gå förbi och undra hur detta kunde ske, hur en sådan, till miljön opassande, byggnad kunde bli till. LS2 anser inte att byggnaden passar in i den kulturhistoriska miljön. Majoriteten säger, skriver LS2, nej till fyrkantiga legobitar, och ja till att bygga i samma stil som redan finns på platsen.

LZ vill att Stallmästaregården bibehålls i sitt befintliga historiska skick.

MD anser att det är bra att en modern verksamhet möjliggörs i denna anrika kuluranläggning. Det är dock tveksamt att slösa medel på denna, enligt MD, kontrasterande, feqa och intetsägande arkitektur. De redovisade bilderna över det tänkta bör-läget ger, enligt MD, intryck av ett skolarbete istället för harmonisk och respektfull behandling av en miljö som redan är hårt ansatt av sin brutala okänsliga omgivning. Kravställningen bör, skriver MD, vara ett respektfullt närmande till de byggnader som ska kompletteras, inte ett ytterligare närmande av modernistiska övergrepp på ett kulturintresse.

MF tycker inte att det nya objektet överhuvudtaget passar i området. En av det viktigaste sakerna man ska göra som arkitekt är, skriver MF, att anpassa verk till miljön vilket MF anser inte gjorts här, utan tvärtom. Förslaget försöker modernisera området, skriver MF, och byggnaden kommer att ta över den känsla som skapats på platsen i över 100 år, menar MF, som säger nej till detta förslag.

MG skriver att Stockholms äldsta värdshus bör hanteras ytterst varsamt. Den nuvarande planen verkar tyvärr inte göra det, menar MG, som anser att värdshusets anda bör bevaras i största möjliga mån.

MH1 anser att planförslaget förstör Stallmästaregården med en ful byggnad. MH1 skriver att det finns många tyska arkitekter, som ritar fina byggnader i gammal stil. Kontakta dem, uppmanar MH1.

MH2 anser att planförslaget förstör Stallmästaregården. Den gröna byggnaden är enligt MH2 ful och passar inte in i omgivningarna kring Haga överhuvudtaget. MH2 är kritisk mot arkitektens/arkitektbyråns byggnader och smak.

ML skriver att arkitekten/arkitektbyrån inte bör anlitas efter, som ML menar, fiaskot på Djurgården. ML skriver att Arkitekturupproret valt arkitektens/arkitektbyråns byggnad till årets fulaste nybygge. Att den inte är färdigställd riktigt ännu påverkar enligt ML inte den fängseliknande fasaden och formen. Fler förslag måste enligt ML tas fram och offentliggöras.

MP menar att en ny byggnad invid Stallmästaregårdens gamla fina byggnaderna måste byggas i samma stil som befintliga hus. Bygget kommer ske i kanten av Hagaparken, en av Sveriges vackraste och mest historiska parker. Den byggnad som presenteras är förskräcklig, menar MP.

MV motsätter sig utbyggnaden av Stallmästaregården. Miljökonsekvenserna blir enligt MV för stora, och det är fel väg att gå att bygga ut privata vinstdrivande projekt i parken, som ska skyddas mot just detta, skriver MV.

NR skriver att i Nationalstadsparken med höga kulturella och historiska värden, med vackra klassiska byggnader, föreslås en brutalt modern byggnad läggas. Förutom miljöpåverkan samt att förslaget, enligt NR, går emot bestämmelserna för Nationalstadsparken så förstör förslaget den klassiska arkitektur som Stallmästaregården smyckar parken med, anser NR. Det är skrämmande att föreslå ett modernt monster, skriver NR, i denna miljö. Att förslaget dessutom knappt visas upp menar NR är tjänstefel. Ett par skisser där byggnaden nästan döljs på en är allt vi har fått, menar NR. Trots det tycker NR att byggnaden ser anskrämlig ut på denna plats.

NS ifrågasätter detaljplanen. Nybygget går, enligt NS, emot skyddet för Nationalstadsparken och byggnadsminnet. Bebyggelse som stör det historiska landskapets kulturvärden får inte uppföras, skriver NS. Den planerade byggnadens utformning och storlek förstör enligt NS en värdefull historisk miljö. Byggnaden blir stor, material och färg avviker från den äldre bebyggelsen på platsen, och kommer som helhet att dominera den lantliga miljön, anser NS. Gång- och cykelstråket mellan Bellevue och Norrtull används mycket. Den här delen av stråket med sin ”getingmidja” är varken naturskön eller särskilt trygg och med konferenshotellet på plats blir det värre, skriver NS. Då kommer stråket att löpa i en djup och trång klyfta mellan den höga järnvägsbanken och hotellets lika höga, fönsterlösa baksida, anser NS.

OA skriver: ”Stoppa detta deprimerande projekt”.

ON anser att planförslaget bör avvisas och läggas ned. Förslaget strider enligt ON mot intentionerna för Nationalstadsparken och avviker från Fördjupad översiktsplan för Nationalstadsparken. ON anser att planförslaget strider mot gällande översiktsplan samt mot etablerade och angelägna krav på skydd för, och hänsyn till, planområdets kultur- och naturvärden. Planförslaget saknar enligt ON förankring i förutsättningarna för gällande planer och bestämmelser. Förslaget bryter starkt mot den unika, historiska 1700-talskaraktär som Stallmästaregårdens befintliga byggnader visar sedda från alla håll, skriver ON. Planförslaget innebär enligt ON betydande risk för negativ påverkan på planområdets stora natur- och kulturvärden samt begränsad tillgänglighet för allmänheten och minskad visuell och fysisk kontakt med Brunnsvikens strand och accessen till Hagaparken. ON menar att planförslaget innebär en modernistiskt utformad byggnad som i formspråk, omfång, höjd, storlek, materialval och färgsättning på högljutt sätt skulle komma att helt dominera planområdet och visuellt dränka Stallmästaregårdens historiska byggnader. Den på detta sätt föreslagna utformningen strider enligt ON mot byggnadsminnesförklaringens grundprinciper. Vidare menar ON att planområdets karaktär av parkmiljö förloras då träd tages bort och parkmark hårdgöres och bebyggs. ON anser att en del av parkens markyta privatiseras och görs otillgänglig för allmänheten. ON menar att förslaget innebär en oacceptabel överexploatering och förtätning av planområdet. Att uppföra byggnaden för att åstadkomma en avskärmning mot järnvägsbanken är, enligt ON, en betydligt sämre lösning än att återskapa områdets grönska med att plantera träd mot banken. Dessutom innebär planförslaget enligt ON en stor belastning med ökad biltrafik och stora parkeringsbehov för den planerade konferensanläggningen. Enligt ON ruckar förslaget på intentionerna och bestämmelserna som är ämnade att skydda Nationalstadsparkens karaktär. Planförslaget sänker respekten för fortsatt exploatering, byggnation och förtätning, som oåterkalleligt skadar också andra bevarandevärda miljöer, anser ON. Den föreslagna planen är därmed ett hot att andra kommande exploateringsförslag inom Nationalstadsparken läggs fram, skriver ON. Förslaget innebär en, enligt ON, på platsen obehövligen utbyggnad av stadens hotell- och

konferenskapacitet, som redan, och mer effektivt, har arrangerats och fortsätter att arrangeras på andra mer lämpade närbelägna adresser. Det finns ingen anledning och behov att rasera och upplåta en historisk miljö för att anordna blott 10 nya hotellrum och en konferensanläggning, skriver ON, som menar att planförslaget tillkommit för att arkitekterna bakom förslaget mer söker uppmärksamhet med ett uppseendeväckande förslag än en lösning som harmonierar med platsens natur- och kulturvärden och respekterar dess historia.

OÅ motsätter sig en till byggnad av denna arkitekt/arkitektbyrå. OÅ anser att alla ser likadana ut och att byggnaderna inte har någon charm.

PE skriver: ”Nej!”

PG vill protestera mot planerna att uppföra föreslagen ny byggnad. Bättre då, skriver PG, att bygga i enlighet med 2010 års alternativ A som omtalas i miljökonsekvensbeskrivningen, och som smälter in i Stallmästaregårdens övriga miljö. Länsstyrelsen må kalla det ”historiserande”, men Stockholms känsligaste historiska miljöer ska inte förstöras av vår generation, fortsätter PG. Våra nybyggnationer bör ansluta till befintlig miljö – inte demonstrativt avvika från den, avslutar PG.

PJ menar att föreslagen ny byggnad ser ut att vara mycket illa genomtänkt och kommer att påverka miljön negativt. De få miljöer som finns kvar från tiden bör staden värna, skriver PJ. Utbyggnader och utveckling går utmärkt att göra på ett sätt som harmoniserar istället för att kontrastera befintliga byggnader gällande arkitektur och material, anser PJ. Kontraster indikerar, skriver PJ, ett odemokratiskt synsätt som inte hör hemma i en modern tid.

PZ vill att en byggnad uppförs, som till exteriören passar in i denna historiska miljö. Vad är det för zebra ni tänker smälla upp? skriver PZ. Varför kan inte den nya byggnaden följa den gamla? undrar PZ. Måste denna arkitekt/arkitektbyrå alltid göra byggnader som avviker som ett sår för ögat? avslutar PZ sitt yttrande.

RA tycker att Stallmästaregården är nog i sig själv, så det behövs inte någon ”blinkning” till Hagaparkens övriga tätlänkande byggnader. Den planerade nya byggnaden förstör, enligt RA, ursprungsbyggnadens genuinitet. RA menar att arkitekten/arkitektbyrån genomför en drastisk förändring och det har väl också varit önskemålet eftersom man anlitat honom, men här borde man ha anlitat någon mindre dramatisk arkitekt, anser RA. Samtidigt har RA förståelse för att byggnadsdelen bakom ”Tingshuset” behöver byggas om och att personalytor, transport- och soprumsytor, förvaringsutrymmen etcetera behöver förbättras, men sådant borde kunna ske, skriver RA, utan att hela Stallmästaregårdens karaktär förändras. RA ifrågasätter även behovet av fler övernattningsrum och undrar om stället ska byta huvudsaklig karaktär från restaurang till hotell. Gång-/cykelpassagen mellan järnvägen och byggnaderna får inte bli mindre, anser RA, för redan idag är det trångt.

RC skriver att Stallmästaregården har byggnader som väl smälter in i omgivningen och har anor flera hundra år tillbaka. Att bygga en ”modern” byggnad likt en kantig orm är rent förkastligt, anser RC. Kontrasten mot befintliga byggnader blir alldeles för stor, enligt RC, som även anser att om byggnaden ska ha den färg som visas i förslaget så begås ytterligare ett misstag. RC förordar i stället ett förslag som är baserat på hur nuvarande byggnader på Stallmästaregårdens område ser ut.

RD kan se och förstå tankarna bakom planen, men är kritisk mot utformningen. Fasadens och takets utformning påminner, enligt RD, om en ful giftpadda.

RJ anser att det brutalistiska förslaget kommer skada enorma kulturvärden. RJ är för förtätning, men gör detta ansvarsfullt och i klang med 1600-talsmiljön, skriver RJ.

RL anser att det vore förödande att förstöra en så kulturhistoriskt viktig miljö genom en ny byggnad som, enligt RL, inte harmoniserar med bebyggelsen i övrigt eller den omkringliggande miljön.

SF anser att föreslagen ny byggnad varken harmonierar med natur eller övrig bebyggelse. Varför inte bygga i en stil som harmonierar med de gamla byggnaderna? undrar SF. Modern arkitektur har så många platser att bre ut sig på, skriver SF, så varför förfula och förvanska en så vacker plats med en grön bunker som kommer att anses omodern om bara några år? Lär av Centraleuropa och bygg i klassisk stil i historiska kvarter, uppmanar SF.

SM anser att Stallmästaregårdens stora kulturhistoriska värde skulle gå förlorat av föreslagen ny byggnad och att Stallmästaregården bör bevaras i nuvarande form.

TL tycker inte om planförslaget.

TP anser att planförslaget är anskrämligt och människofientligt.

UB skriver ”Lämna orört och hedra genuin miljö.”

VB anser att förslaget är dåligt anpassat för att bevara miljön kring Stallmästaregården. Att bygga på något annat sätt än tidsenligt med övriga Stallmästaregården är förkastligt, menar VB, som hoppas att Solna stad tar in miljön och bygger ut med respekt för omgivningen.

YH menar att den föreslagna nya byggnaden riskerar att förstöra ytterligare en av Stockholms gamla kulturhistoriska miljöer. Betongbyggnaden vid Liljevalchs räcker, enligt YH. Tack och lov tog Stockholms stad sitt förnuft till fånga med Nobelhuset (guldkuben), skriver YH, som hoppas att Solna stad gör likadant här.

YL skriver ”Snälla, förstör inte vackra Stallmästaregården. Renovera varsamt och låt inte dessa moderna marodörer styra”.

ÅS skriver att ytterligare en historisk byggnad i ”moderniseringens” namn får stryka på foten och förfulas till fyrkantiga barackliknande lådor. Rusta upp istället för att låta arkitekter ha lekstuga med vår gamla vackra byggnadsmiljö, skriver ÅS.

Anonym 1 skriver att arkitekten i fråga har förstört nog med miljöer i Sverige.

Anonym 2 anser att planförslaget gör våld på ursprungsbyggnaden. Den typen av hänsynslöshet mot kulturarvet är hemsk och bör rimligen också strida mot PBL, menar Anonym 2.

Anonym 3 anser att föreslagen byggnad inte har de arkitektoniska kvaliteter som förväntas i närheten av kulturhistoriska byggnader och Nationalstadsparken. Färg-

val, byggnadsteknik och byggnadsstil avviker kraftfullt mot kulturmiljön värd att värna och byggnaden skulle bli en skamfläck för området, anser Anonym 3.

Anonym 4 anser att planförslaget är helt horribelt.

Anonym 5 framför att man bör vara försiktig med tillbyggnader i en äldre miljö som Stallmästaregården. Det är kul att fastigheten ska utvecklas, skriver Anonym 5, men det ska nog inte vara med ett "statement" från aktuell arkitekt i ny modernistisk anda. Istället bör den nya byggnaden, enligt Anonym 5, utföras i modern tappning men underordna sig originalutförandet. Det bör gälla arkitektoniska drag, materialval och färgsättningar. Det finns många duktiga arkitekter som specialiserar sig på sådana tillbyggnader, skriver Anonym 5.

Anonym 6 "HJ" (kontaktuppgift saknas) skriver att detta är ett vidrigt sätt att förstöra ett historiskt område.

Anonym 7 "JH" (kontaktuppgift saknas) anser att den nya byggnaden är väldigt ful och blir svår att passa in i vilken miljö som helst. Att förstöra Stallmästaregården på det här viset kan ni inte tillåta, skriver JH, angående den föreslagna byggnaden som inte är tidsenlig och enligt JH kommer förstöra Stallmästaregården och dess omgivning. Övriga ändringar i planförslaget kan dock lyfta Stallmästaregården och dess omgivning, menar JH.

Anonym 8 "JU" (kontaktuppgift saknas) skriver: "Det är trevligt att ni tänker nytt och så vidare. Det som är trevligt i Stallmästaregården är dock att det är litet, mysigt och gemytligt. Tycker en ny stor byggnad skulle förstöra den härliga känslan som finns i området just nu, rusta upp det gamla istället tycker jag."

Anonym 9 "ST" (kontaktuppgift saknas) är positiv till planförslaget och skriver: "Tycker den nya byggnaden på ett bra sätt förenar historia med nutid/framtid. Den gröna färgen kommer smälta in bra tillsammans med grönskan i omgivningen. Vi behöver modernisera och uppdatera gamla byggnadsområden, då alltför många gamla byggnader lämnas övergivna då de inte möter dagens standarder."

Anonym 10 "VA" (kontaktuppgift saknas) kan inte förstå varför det ska byggas en, enligt VA, ful och plastig tillbyggnad som förstör Stallmästaregårdens karaktär. VA anser att planförslaget bör avslås.

4. Samlade kommentarer till övriga/privatpersoner

Överensstämmelse med lagar och riktlinjer

Solna stad bedömer att detaljplaneförslaget uppfyller gällande lagkrav. Den föreslagna nya byggnaden placeras på ianspråktagen mark och gör därför inte något intrång i parklandskap eller naturmiljö.

Under stycket ”Förutsättningar för ändrad markanvändning” framgår av prop. 1994/95:3, s. 43: ”Det följer av syftet med nationalstadsparken att områdets huvudstruktur vad avser natur- och bebyggelseområden inte får ändras. Nya byggnader och anläggningar som inte behövs för att befintliga verksamheter skall kunna fungera bör därför i princip inte medges. Skyddet torde däremot inte hindra etablerade verksamheter inom eller intill nationalstadsparken från att fungera och utvecklas i anslutning till tidigare ianspråkta områden.”

Stallmästaregården är en sådan etablerad verksamhet som med detaljplanen ges förutsättningar för en mer välfungerande, utvecklad verksamhet i anslutning till redan ianspråktaget område. Stallmästaregården har länge haft ett stort behov av att effektivisera sin verksamhet. En stor del av de lokaler som idag används uppfyller inte dagens krav på teknik, klimat och faciliteter. En ny byggnad behövs för att befintlig verksamhet ska kunna fortsätta och utvecklas.

Den i granskningsskedet föreslagna nya byggnaden bedöms visserligen inte utgöra en komplettering ”i mycket begränsad omfattning” såsom anges i den fördjupade översiktsplanens riktlinjer (Fördjupad översiktsplan för Nationalstadsparken, Solnadelen s. 40). En översiktsplan eller fördjupning av översiktsplan är emellertid inte bindande (3 kap. 2 § Plan- och bygglagen), och det är vanligt att detaljplaner på olika sätt, av olika skäl, avviker antingen helt eller i någon aspekt från en översiktsplan. Avvikelser från den fördjupade översiktsplanen, och motiven till avvikelserna, beskrivs mer utförligt i planbeskrivningen.

Även om planförslaget inte är en komplettering ”i mycket begränsad omfattning”, så bedöms det nu vara väl avvägt på platsen. Höjden har mellan samråd och granskning minskats med 2 meter för hela volymen – vilket har medfört att ett helt våningsplan med hotellrum försvunnit – som en anpassning till den befintliga historiska bebyggelsen och dess siluett. Även bredden på det föreslagna nya huset har minskats 1,5 meter (vilket motsvarar hotellkorridorens bredd, vilket gör att hotellrummen behöver omdisponeras och bli färre även på den kvarvarande våningen med hotellrum). Planförslaget bedöms inte ge upphov till skador på det historiska landskapet. Solna stad delar den antikvariska konsekvensanalysens bedömning (2020-11-20, s. 14) angående 4 kap. 7 § Miljöbalken: ”De positiva konsekvenserna för områdets kulturvärden bedöms överstiga de negativa.”

Utformning

Vy D visar ny byggnad och gård samt Tingshuset från området närmast stranden, vy mot sydväst

Avseende arkitektonisk stil och utformning, så är Solna stads uppfattning att ännu en historiserande byggnad, lika i material, färg och form inte skulle utgöra ett lika positivt tillskott för platsen som det aktuella förslaget. I den antikvariska konsekvensanalysen bedöms också, utifrån nuvarande bebyggelse- och detaljplaneförslag: ”Utformningen har en hög arkitektonisk och estetisk kvalitet; ett värdigt tillägg som en ny årsring i kulturmiljön.”

En modern utformning har länge varit en utgångspunkt för en ny byggnad på platsen. Länsstyrelsen skrev exempelvis redan den 16 januari 2012 (inom ramen för det tidigare detaljplaneärendet) i sitt yttrande angående planerad ny byggnad inom byggnadsminnet Stallmästaregården:

”Länsstyrelsen har under senare år deltagit i diskussioner med representanter från verksamheten, Solna stad, arkitekter och antikvarie runt frågan huruvida det är möjligt att bygga till ytterligare inom byggnadsminnet Stallmästaregården, hur en eventuell ny byggnad på platsen skulle utformas och vilka konsekvenser detta skulle få för kulturmiljön. (...) Eftersom Stallmästaregården har så höga kulturhistoriska värden och det under åren har tillkommit nya om- och tillbyggnader samt även nya byggnader i historiserande stil har Länsstyrelsen bedömt att utformningen av en eventuell ny byggnad på platsen är en central fråga. Länsstyrelsen har sett ett flertal olika ritningsförslag på nya byggnader på platsen. Underhand har vi i gruppen kommit fram till att det inte är lämpligt att uppföra ytterligare en historiserande byggnad på platsen utan att en ny byggnad bör ges en modern utformning.”

Föreslagen färgsättning bidrar till att den nya byggnaden på avstånd smälter in i grönskan i stället för att läsas samman med den historiska bebyggelsen. Med sitt moderna formspråk är byggnaden samtidigt inspirerad av det sena 1700-talets parkbyggnader och stödjer därigenom Stallmästaregårdens historiska koppling till de

gustavianska parkerna vid Brunnsviken. Utformningen bedöms ha en hög arkitektonisk och estetisk kvalitet; ett värdigt tillägg i kulturmiljön.

Planförslaget bidrar med den nya grönskande gården och återskapandet av Tingshuset till att framhäva den historiska bebyggelsen. Utifrån föreliggande arkitektförslag har fastighetsägaren ansökt om ändring av byggnadsminnet och länsstyrelsen har beslutat att lämna tillstånd för det.

Efter granskning har fyra nya vyer tagits fram från nära håll och under sommartid för att tydligare visa hur den föreslagna nya byggnaden smälter in på platsen. Vyerna återfinns i slutet av det uppdaterade gestaltningsprogrammet. (Se gestaltningsprogram, rev 2021-08-27, s. 36 – 40). Vyerna finns även i detta dokument, med tanke på att de flesta inkomna synpunkter berört utformningsfrågan.

Vy B visar Tingshuset samt föreslagen ny byggnad och gård, från huvudinfart, vy mot sydost

Påverkan på gång- och cykelvägen invid Värtabanan

Den framtagna vyn A visar den föreslagna nya byggnaden mot gång- och cykelvägen, som kopplar samman Brunnsviksvägen med Annerovägen, och som i framtiden är tänkt att ligga kvar i sitt befintliga läge. Dess nuvarande bredd på 3,6 meter påverkas inte av detaljplaneförslaget och bedöms på kort sikt vara tillräcklig. En breddning är tänkbar i framtiden. I detaljplanen är det totala utrymmet 4,6 meter, så en viss breddning är alltså möjlig om behov skulle uppstå. Från stadens fastighetsgräns för GC-vägen är det sedan cirka 1,5 meter till den nya byggnadens fasad.

Dagtid bedöms GC-vägen ha fortsatt god tillgång till dagsljus och även direkt solljus eftersom GC-vägen vetter mot sydväst. Platsen är med genomfört planförslaget relativt öppen, luftig och grönskande. GC-vägens omgivande byggnadsverk är relativt låga. Ljusförhållandena bedöms dagtid bli fortsatt goda eftersom avståndet mellan ny byggnad och järnväg är cirka 15 meter. Det är inte ett ovanligt mått för en innerstadsgata, t.ex. närliggande Idungatan, som är 14 meter bred och har betydligt högre hus.

Vy A visar föreslagen ny byggnad och GC-stråket intill, vy blickande mot nordost (Värtabanan till höger, utanför bild. Bilden syftar dock främst till att visa föreslagen byggnad, ej befintlig järnväg).

Kvällstid och under det mörkare vinterhalvåret kommer belysningsfrågan dock att behöva lösas vid genomförandet av detaljplanen. Idag saknas gatubelysning längs detta GC-stråk, och det kan även vara därför som denna sträcka uppfattas som mörk och otrygg, förutom att stråkets närområde är svagt definierat och utformat i dagsläget. Belysningens placering och utformning kan studeras närmare i planens genomförande.

I föreliggande arkitektförslag har den nya byggnaden av riskhänsyn utformats fönsterlös mot gång- och cykelvägen och Värtabanan. Detaljplanen omöjliggör inte glaspartier i riktning mot Värtabanan. Eventuella fönster åt detta håll ska dock utföras i lägst brandteknisk klass EW30.

Med föreslagen ny bebyggelse längs gång- och cykelvägen finns möjligheter att i genomförandet av detaljplanen öka tryggheten i området genom belysning, trädplantering samt mer välstrukturerade och omhändertagna gårds- och parkeringsytor inom denna del av Stallmästaregården.

Vid ett genomförande av Stockholms stads detaljplan för Östra Hagastaden – där Stallmästaregårdens omgivningar föreslås rustas upp och bättre knyts samman till en trivsamt stadsmiljö, till skillnad från dagens storskaliga infrastrukturbarriärer – bedöms tryggheten för fotgängare och cyklister kunna öka ytterligare.

Tillgänglighet till Nationalstadsparken i övrigt

Den nya byggnaden föreslås nästan helt uppföras på redan hårdgjord och ianspråktagen mark (såsom parkeringsyta, lastintag). Det föreslås tillskapas en större grönyta i och med planförslagets nya grönskande gård, en gård som även etablerar en ny passage mot vattnet. Den föreslagna nya gårdsbildningen mellan ny byggnad och

Tingshuset tillför netto cirka 500 kvadratmeter ny grönska/parklandskap till området, samtidigt som karaktären av ”byggnader i park” förstärks.

Solna stad bedömer att detaljplanen totalt sett leder till en förbättrad tillgänglighet till Nationalstadsparken än idag. I och med att lastintaget flyttas kan de strandnära delarna av planområdet fredas från biltrafik. Kopplingen mellan Annerovägen och Brunnsviksvägen kan också långsiktigt renodlas för gång- och cykeltrafik. Den nya gården som leder ned mot vattnet ökar också tillgängligheten till Hagaparken i och med att en ytterligare, tillgänglig passage etableras.

Vy C visar föreslagen den nya byggnaden närmast vattnet, vy från dagens gångstråk blickande mot sydost med Tingshuset i förgrunden. Ny gårdsyta med nytt gångstråk planeras mellan byggnaderna.

5. Förändringar efter granskningen

Risk

- Riskutredningen har reviderats utifrån de uppgifter som Stockholms stad upplyste om i granskningen, nämligen att det inte sker några farligt gods-transporter på Uppsalavägen längs den sträcka som berör planområdet.
- Detta har lett till en mindre revidering av plankartan: skyddsbestämmelse m₂ ifrån granskningsversionen tas bort och granskningsversionens m₃ byter därför beteckning till m₂ inför planens godkännande och antagande. (Nu borttagen skyddsbestämmelse m₂ löd i granskningen: ”Vid ny bebyggelse inom 30 meter från Uppsalavägen ska byggnader utformas med obrännbar fasad alternativt i lägst brandteknisk klass EI 30 och glaspartier i lägst brandteknisk klass EW 30, och tilluftsintag ska riktas bort från Uppsalavägen. Det ska även vara möjligt att utrymma bort från Uppsalavägen.”)
- Avsnitten om risk har även uppdaterats i planbeskrivning och MKB.

Vyer från nära håll sommartid

- Fyra nya vyer från olika vypunkter från nära håll sommartid har tagits fram och redovisas i gestaltningsprogrammet, som utökats med dessa vyer.
- Även planbeskrivning och detta granskningsutlåtande uppdateras med dessa vyer som på nära håll ger en tydligare bild av den föreslagna nya byggnaden, ihop med omgivande grönska och bebyggelse, under sommarhalvåret.

Miljöprogram

- Ett miljöprogram har tagits fram och knyts till exploateringsavtalet.
- MKB:n har kompletterats med information från framtaget miljöprogram.

Övriga revideringar av plankarta, planbeskrivning och MKB

- Plankartans bestämmelse q₅ ersätts med bestämmelse q₃ eftersom innebörden av dessa bestämmelser bedöms vara densamma.
- Planbeskrivningen utökas med information om Solna stads klimatstrategi.
- Planbeskrivningen har förtydligats angående exploateringsavtalets innehåll.
- Planbeskrivningen har uppdaterats avseende skyfall enligt svar till SSBF.
- Planbeskrivningen har förtydligats med att ett ytterligare strandnära gångstråk ej planeras inom Stallmästaregården enligt kommentar till STÄ ovan.
- Planbeskrivningen har förtydligats med att ett ytterligare strandnära gångstråk ej planeras inom Stallmästaregården enligt kommentar till STÄ ovan.
- Planbeskrivningen har förtydligats med att belysning längs den södra gång- och cykelvägen (mellan Annerovägen och Brunnsviksvägen) behöver anordnas vid ett genomförande av planen.
- I MKB:n har gjorts mindre förtydliganden med mera, exempelvis i naturmiljökapitlet, introkapitlet och i sista kapitlet.

6. Synpunkter som inte har tillgodosetts

Detta granskningsutlåtande redovisar yttranden från granskningen. Nedan listas de som yttrat sig under samråd och/eller granskning, vars synpunkter eventuellt inte har tillgodosetts. (Anonymt insända synpunkter redovisas inte, då Solna stad inte kan återkoppla till den som lämnar synpunkter anonymt/utan kontaktuppgift).

- **Ståthållarämbetet** (granskning)
- **Statens fastighetsverk** (granskning)
- **Naturskyddsföreningen Solna-Sundbyberg** (samråd och granskning)
- **Svenska turistföreningen, Stockholm Lokalavdelning** (samråd och granskning)
- **Rädda Råstasjöns Vänförening** (granskning)
- **Svenska byggnadsvårdsföreningen** (granskning)
- **Förbundet för Ekoparken, Haga-Brunnsvikens Vänner och Kommittén för Gustavianska Parken** (gemensamt yttrande i granskning, enskilda yttranden i samråd för de två förstnämnda organisationerna)
- **Samfundet S:t Erik** (samråd och granskning)
- **Norrmalms hembygdsförening** (granskning)
- **91 privatpersoner** (granskning) med negativa yttranden till planförslaget i granskningen där kontaktuppgift finns.
- **1 privatperson: JF** (samråd). De övriga två privatpersoner som yttrade sig i samrådet har även inkommit med synpunkter i granskningsskedet, och inräknas alltså bland de 91 personerna ovan.

Alexander Fagerlund
Plan- och geodatachef

Erik Nordenstam
Planarkitekt